

Boazodoalloodđasat Báatsoesaernieh Reindriftnytt

UTGITT SIDEN 1967

**Intervju med ny leder.
Ny Klagenemd for reinmerker
er oppnevnt.
Slaktestatus høsten 2022.**

Leder	side 3	
Ny direktør for Avdeling reindrift	side 4	
Felles årlig møte for beredskapsutvalgene	side 6	
Ny tilskuddsordning – tilrettelegging for reindriftsutøvere med nedsatt funksjonsevne	side 10	
Slakterappport høsten 2022	side 12	
Reindrifststyrets virksomhet og møter i 2022	side 14	
Forskningsavgift i reindriften	side 17	
Nytt fra Reindriften Utviklingsfond	side 18	
Kobberforgiftning i reinflokk i Nordland	side 19	
Kurs i hvordan etablere seg som droneoperatør i reindriften	side 24	
Ny Klagenemd for merkesaker er oppnevnt	side 26	
Nytt digitalt merkeregister og Mearka	side 27	
Boken <i>Fra jeger til gjeter</i> er utgitt	side 32	

boazodoallo-odđasat : reindriftnytt 2:2022

Ansvarlig utgiver:
Landbruksdirektoratet/
Eanandoalldirektoráhtta
Besøksadr.: Løkkeveien 111, 9510 Alta

Avdeling reindrift
Telefon 78 60 60 00
postmottak@landbruksdirektoratet.no
www.landbruksdirektoratet.no

Grafisk produksjon:
Fagtrykk Idé as,
Telefon 78 44 68 00
post@fagtrykkide.no

Bilder uten bildetekst er hentet fra iStock.
Omslag: Forside: Foto Majjen Eira.
Bakside: Majjen Eira

Hei

Dette er min første leder i Reindriftnytt. Mitt navn er Vidar Skogan og jeg startet i jobben som direktør for Avdeling reindrift i Landbruksdirektoratet 15. august i år. Tidligere har jeg jobbet med reindrifsspørsmål som statssekretær i Landbruks- og matdepartementet i perioden 2019-2021. Før det har jeg vært lærer, rektor og bonde.

Som tidligere bonde og utmarksbruker er jeg godt kjent med beitenæringens utfordringer med arealinngrep og rovvilt. Dette er erfaringer som kommer godt med i jobben som leder for Avdeling reindrift i Landbruksdirektoratet. Mine erfaringer er likevel kun for sommersesongen. Jeg har stor respekt for reindriftnæringen som drifter utendørs under alle forhold, og som gjennom gjeting og til tider tilleggsforing sørger for best mulig dyrevelferd.

En av mine første oppgaver som ny leder i Avdeling reindrift var å være med på lanseringen av reinmerkeappen Mearka. Denne appen kan lastes ned på mobiltelefon og brukes til å finne frem til eier av de ulike reinmerkene. Dette er også første steg i arbeidet med å digitalisere fagsystemene i reindriften. Framover skal det brukes over 20 millioner kroner på digitalisering for blant annet å få en raskere tilskuddsbehandling. Apropos reinmerker så er nå den nyutnevnte Klagenemnda for reinmerkesaker i gang med sitt arbeid og det er også iverksatt tiltak for å komme ajour med merkesakene i spesielt Finnmark.

I fortsettelsen har jeg ambisjoner om å bruke mer tid i møte med næringsutøvere i hele verdikjeden fra vidde til bord. Dette for å få best mulig kunnskap om den praktiske reindriften slik at vårt arbeid i direktoratet kan bidra på en best mulig måte for reindriftnæringen. Som et ledd i vår kunnskapsutvikling brukte hele reindriftsavdelingen to fagdager nå i november i Kautokeino, der vi blant annet brukte en hel dag på Samisk Høgskole med temaer innenfor reindrift. Her fikk vi gode forelesninger om Siida og siidasedvaner, arealbruk og grenseoverskridende reindrift, reindriftpolitiske målsetninger versus siidaers målsetninger, kvinner i reindriften og klimaendringer og reindriftenes klimatilpasninger.

Jeg har også fått med meg en svært nyttig reindriftskonferanse på Rognan i Nordland og møte på Snåsa med representanter for mange reinbeitedistrikt i denne regionen. Sammen med reindriftsstyret møtte vi reineiere som har reinsdyrene på Magerøya og et av Norges mest besøkte reisemål Nordkapp. Temaene som går igjen er utfordringer med rovdyr og arealinngrep.

2022 har vært nok et krevende år for reindriften med beitekrise i store deler av reindriftsområdene. Vær og klima må vi bare forholde oss til. Utfordringen framover blir å både handtere beitekriser og å tilpasse driften til klimaendringene. I Avdeling reindrift jobber vi med en ny veileder for bruksreglene som skal støtte opp om distriktenes arbeid med bruksregler. I den forbindelse vil det bli gjennomført møter i de forskjellige reindriftsområdene for å drøfte innholdet med næringen før vi slutfører arbeidet med veilederen.

Det har over tid vært jobbet godt med beredskapsarbeid i reindriften og i reindriftsforvaltningen. Tidligere i høst kom rapporten «En styrket beredskap i reindriften». Her er det en rekke forslag til forbedringer som nå følges opp i et samarbeid mellom direktoratet, NRL og LMD. For noen uker siden ble det arrangert en to-dagers samling for beredskapsutvalgene der en rekke temaer knyttet til beitekriser ble tatt opp. Tilbakemeldingene fra deltakerne var nyttige å ta med i det videre arbeid og det er all grunn til å takke de som stiller opp som medlemmer i disse utvalgene for den viktige jobben som her utføres.

Jeg møter mye spørsmål og diskusjon om reintall. Ja, det er krevende å fastsette et korrekt øvre reintall for reinbeitedistriktene. Overordnet handler dette om å tilpasse beitetrykket til beiteressursene. Det er et forbedringspotensiale i måten vi arbeider med å handheve fastsatte reintall på og dette jobbes det med. Samtidig opplever jeg stor forståelse for at det må være en viss kontroll på reintall slik at en ikke havner i en situasjon med overbeiting, dårlig dyrevelferd, lave slaktevekter og dårlig kvalitet.

I Landbruksdirektoratet har vi litt enkelt fremstilt et todelt oppdrag. Vi skal gjennomføre vedtatt reindriftpolitikk og vi skal bidra med kunnskap og forslag til forbedringer i regler, lovverk og andre rammevilkår for reindriftnæringen. I reindriftsforhandlingene deltar direktoratet i statens forhandlingsutvalg.

I Avdeling reindrift i Alta kombineres derfor juleforberedelser med et hektisk arbeid inn mot disse forhandlingene. NRL fremmer sine krav i starten av januar og staten legger fram sitt tilbud i slutten av januar. Forhandlingene gjennomføres i februar.

Jeg ser frem til å bli bedre kjent med næringa i året som kommer, slik at vi sammen kan arbeide for å stadig forbedre rammevilkårene og utvikle en bærekraftig og velordnet reindriftnæring. Da gjenstår det bare å ønske alle våre lesere en fredfull julehøytid.

Ny direktør for Avdeling reindrift

Av: Elisa Alakorpi, rådgiver

Vår nye direktør, Widar Skogan begynte i stillingen som direktør for avdeling reindrift i Alta den 15. august 2022. I det følgende intervjuet skal vi bli litt bedre kjent med Widar, og jobben han har i Landbruksdirektoratet.

Hvilken bakgrunn har du?

Jeg er en gammel lærer, og har jobbet i grunnskolen som lærer og rektor. Jeg er født og oppvokst på et gårdsbruk i Balsfjord. Jeg overtok gårdsbruket etter mine foreldre og var bonde i ca. 20 år, samtidig som jeg var politisk- og faglig politisk aktiv. I perioden januar 2019 til oktober 2021 var jeg statssekretær. Etter den perioden var jeg litt i tenkeboksen om hva jeg ville gjøre videre, om jeg ville gå tilbake å være lærer, og jeg fikk også spørsmål om å jobbe i kommunen, men så dukket denne jobben opp. Etter litt betenkningstid og etter å ha fått vite litt mer om jobben, syns jeg det virket veldig interessant.

Så jeg har både bred arbeidserfaring innenfor jordbruk, men også bred samfunns erfaring på ulike nivå med ulike arbeidsoppgaver.

Hvilke tidligere arbeids- erfaringer tenker du at du vil få mest bruk for i denne stillingen?

Det viktigste er næringsbakgrunnen som jeg har, og det å ha med seg at vi faktisk skal bidra til at reindriftnæringen skal få velordnede forhold, best mulige vilkår og rammebetingelser. Det passer meg som tidligere næringsutøver bra, og ha det fokuset. Det er viktig for meg å forstå reindriften, og legge til rette for

at den kan fungere på en velordnet måte. Det andre er at jeg har jobbet i departementet, og departementet er styrings departementet vårt, så mye av de sakene vi har her, er saker jeg har hatt tilknytning til i min forrige jobb, men da på et annet nivå.

Hvorfor har du lyst å jobbe innenfor reindriftnæringa?

Jeg er utmarksbruker, og har vært 20 år i utmarksressurser og hatt mye med arealpolitikk å gjøre. Både som fylkesråd med plan og økonomi i Tromsø, der vi hadde arealutfordringer som vi jobbet med, men også som bonde hadde vi med areal å gjøre. I departementet hadde jeg ansvar for reindriftsforhandlinger, reindriftsaker, så summen av dette har gjort at jeg synes at dette er spennende. I tillegg så var det en ny utfordring at jobben var i Landbruksdirektoratet.

Hva ønsker du å lære?

Det må være mer om organiseringen i reindriften. Jeg har ikke klart for meg alle begrepene enda, så jeg har ikke klart for meg alle distriktene, navnene og grensene, så det skal jeg lære meg. Skal vi se organisering av reindriften i fra Trøndelag og nordover, så har jeg lyst til å få en overordnet forståelse av hvordan driften er organisert. I tillegg vil jeg møte folk i næringa.

Og når man diskuterer spørsmål om rovdyr, så er det ganske stor forskjell om man har en teoretisk kunnskap inn i forståelsen av både utfordringer på beitebrukere, rovdyr og forvaltning, eller om du har en praktisk forståelse for at du har levd med de rovdyrene. Næringen lever med rovdyrene døgnet rundt gjennom hele året. Jeg har bare erfart rovdyrproblematikken på sommeren som bonde, så jeg er veldig opptatt av å kunne forstå de utfordringene som næringen har, og kunne være med å bidra til at de tiltakene vi har kan redusere skadene.

Hva er din viktigste rolle som direktør?

Min hovedoppgave er å lede avdelingen. Som direktør er min oppgave å sørge for at de oppgavene vi får i fra departementet, som er vår oppdragsgiver, blir løst. Oppgaven er å sette reindriftpolitikken ut i livet, reindriftsloven, reindriftsavtalen og andre oppgaver som kommer fra Stortinget og regjeringen. Det innebærer å sørge for at vi i sommer får gjennomført det som blir bestemt. Det er mye omfattende arbeid, og det skal vi få gjennomført på egen kjøll i direktoratet, men mange av disse sakene gjennomføres av Statsforvalteren. Derfor er det å ha god dialog og kontakt med disse ekstremt viktig.

Jeg har også innført ukentlig møter, som jeg kaller for en uforpliktende direktør-kanal. Hver torsdag møtes jeg og reindriftsdirektørene hos Statsforvalteren på teams og drøfter ting løst og fast, samtidig som vi orienterer hverandre om aktuelle ting som skjer.

Jeg er også opptatt av den andre siden, om den kunnskapen som reindriftsnæringen, Statsforvalteren og direktoratet har om reindrifta. At vi kan være gode leverandører av både forslag, løsninger og tiltak opp til departementet, slik at de kan fatte gode beslutninger ut ifra også disse erfaringene. Her må vi hele tiden være på jakt etter gode løsninger, forslag og tiltak, samtidig som vi må

være i dialog med næringa og fange opp hva som skjer, hva næringa tenker og følge med i den dynamiske utviklingen.

Hva vil være den største utfordring som direktør?

Det har jeg ikke et godt svar på. Jeg er egentlig en naturlig optimist, og jeg tenker at det er bedre å være en optimist selv om pessimistene som oftest har rett. Jeg er optimistisk, løsningsorientert og har trua på

at ting kan bli bedre, innenfor det lovverket, rammeverket og budsjettet som vi må forholde oss til.

Etter at jeg tok beslutningen om å søke på jobben, og da jeg fikk den, så har jeg virkelig gledet meg til jobben og synes den har svart til forventningene så langt. Jeg har også ambisjoner om å få enda mer kontakt med næringsutøverne. Det ligger helt sentralt, for det er virkelig mye nyttige innspill å hente, i tillegg til at man skaper en bredere forståelse ved å snakke med disse som jobber ute i næringa.

Felles årlig møte for beredskapsutvalgene

Av: Majjen Eira, rådgiver

Landbruksdirektoratet arrangerte felles årlig møte for beredskapsutvalgene i reindriften 7. og 8. november i Alta. Møtet foregikk over to dager på Scandic Alta, men mange deltok også digitalt på Teams.

Det følger av mandatet for beredskapsutvalgene i reindriften at utvalgene skal delta på et felles årlig møte i regi av Landbruksdirektoratet. Norske reindriftssamers landsforbund, Veterinærinstituttet, koordinatorene for HMS i reindriften fra Norsk landbruksrådgivning og aktuelle fôrprodusenter var invitert til å delta.

Formålet med det årlige møtet er å heve kompetansen i beredskapsutvalgene, og utveksle erfaringer på tvers av reinbeiteområdene. Det er andre gang møtet blir arrangert, første gang var i 2021.

Erfaringene etter beitekrisen 2022

Siden store deler av reindriften i Nordland, Troms og Finnmark var berørt av beitekrisen sist vinter var hovedfokuset lagt på erfaringsutveksling etter beitekrisen 2022. Første dag startet med at reindriftsavtalepartene ved Landbruks- og matdepartementet presenterte rapport fra arbeidsgruppe - en styrket beredskap i

reindriften og Norske Reindriftsamers Landsforbund ble utfordret til å si noe om konsekvensene av beitekrisen.

Deretter var beredskapsutvalgenes medlemmer som representerer næring, Mattilsynet og Statsforvalteren invitert til å presentere deres erfaringer med arbeidet i utvalgene. Nannet som er et rådgivning- og ressurscenter for reinbeitedistriktene i Vest-Finnmark var invitert til å gi en oppsummering av reindriften erfaringer fra beitekrisen.

På den måten forsøkte man å få fram erfaringene til de som var berørt av beitekrisen og de som arbeidet med håndtering av beitekrisen.

Mange uttrykte at de stort sett var fornøyd med beredskapssystemet og håndteringen av beitekrisen 2022. Næring og forvaltning var bedre forberedt i år enn i 2020. Mange syntes forenklingen av tilskuddsordningen og dialogen mellom næring og forvaltningen fungerte godt, selv om det var

uheldig at det ble gjort flere endringer underveis i løpet av vinteren. Mange pekte også på at det tok tid før det ble gjennomført befaringer som førte til at erklæring av beitekrise tok tid og man kunne ikke gå raskt i gang med forebyggingstiltak eller kriseføring.

De menneskelige aspektene under en krise

Under årets beitekrise har det vært økt fokus på helse, miljø og sikkerhet (HMS) og de menneskelige aspektene under en krise. Årets beitekrise har vært en stor fysisk og psykisk belastning for mange reindriftsutøvere. Spesielt med tanke på at mange reieiere nylig har gjennomgått en beitekrise i 2020. Beitekrisen førte til økt arbeidsmengde med gjeting for å holde flokken samlet, transport og føring. I tillegg til de fysiske belastningene opplevde mange reieiere psykiske belastninger både på grunn av arbeidsmengden og usikkerheten rundt konsekvensene beitekrisen ville få for reinflokken og for økonomien.

Bilde: Silje Trolstøl fra LMD presenterer rapport fra arbeidsgruppe- en styrket beredskap i reindriften.

I den forbindelse ønsket det felles årlig møte også rette fokus på dette området og hadde derfor invitert både kommuneoverlegen i Kautokeino, Samisk nasjonalt kompetansesenter – psykisk helsevern og rus (SANKS) og HMS-rådgiverne i reindriften til å si noe om hva de har erfart i løpet av de siste års beitekriser og hvilken måte slike kriser kan påvirke menneskene bak. Alle viste til økte henvendelser på det som dreide seg om økt stress fysisk og psykisk både fra menn og kvinner i reindriften.

Kommuneoverlegen Anne Lajla Westerfjell Kalstad kunne fortelle at de allerede i januar registrerte en økning av henvendelser til legekantoret, der reindrifstøtterne beskrev helseplager i forbindelse med beitekrisen. Plagene overlegen observerte var blant annet mentalt stress, slitenhet, søvnvansker, muskel- og skjelettsmerter, akutte skader og fysiske utmattelser. I tillegg uttrykte mange bekymringer for økonomien grunnet store kostnader knyttet

til kriser og mange uttrykte bekymring for fremtiden og for familien hjemme, og barna deres som de over lange perioder ikke fikk sett.

På bakgrunn av de erfaringene etablerte Kautokeino kommune et akutt-tiltak der reindrifstøtterne kunne få legetimer på dagen på legekantoret, slik at de kunne få rask hjelp de dagene de hadde mulighet og var hjemme i bygda. Dette tilbudet ble brukt daglig frem til juni, forteller overlege Kalstad.

Kompetanseheving innen tema Reinhelse og klima

Neste møtedag som varte fram til lunsj var satt av til kompetanseheving innen tema reinhelse, klima og tradisjonell kunnskap.

Direktoratet hadde invitert Reinhelsetjenesten ved Torill Mørk til å ha innlegg om deres nyetablerte tjeneste samt om føringsrelaterte sykdommer. Innlegget omhandlet en gjennomgang av typiske sykdommer, med sykdomstegn,

råd om forebygging og behandling.

Det er visse sykdommer som er direkte relatert til føring som for eksempel skvalpemeage/sur vom, diaré, gressbuk og våt/bløt buk også er det visse andre sykdommer som er mer relatert til dyretetthet og stress som: smittsom øyebetennelse, Nekrobasillose(klauvråte), Pasteurellose (lungebetennelse) og munnskurv.

Reinhelsetjenesten kan kontaktes av reindriften ved spørsmål om sykdom, sykdomsavklaringer, for råd om for eksempel behandling. Les mer om Reinhelsetjenesten på deres nettside: <https://www.vetinst.no/reinhelsetjenesten>

Møtet fortsatte med innlegg fra Meteorologisk Institutt ved Julia Lutz som omhandlet klimautvikling med fokus på Finnmark og deretter ett innlegg av Svein-Disch Mathiesen fra International centre for reindeer husbandry om tradisjonell kunnskap i møte med klimaendringer og beitekrise.

Oppsummeringsvis vises det til at klima og vær er i endring. Det blir varmere og mer nedbør, særlig mer regn. Ett varmere klima kan bety flere dager med temperaturer som krysser null på vinteren og tidlig vår som kan gi økt forekomst av islag i snøen. Kortere snøsesong og seinere islegging og tidligere isgang på elver og vann. Som følge av klimaendringene må reindriften vurdere tilpasninger og endringer som følge av varmere klima og nøkkelen i følge Mathiesen vil kunne være å ta i bruk tradisjonell kunnskap.

Som siste bolk i programmet var det satt av tid til å diskutere

metodikk og praksis for fastsetting av beitetilgjengelighet i felt. Her kom det fram av flere i utvalget at de ønsker et nytt felles møte for diskutere mer interne forhold som omhandler det praksiske gjennomføringen av arbeidet for å sikre lik praksis på tvers av reinbeiteområdene.

Fungerende seksjonssjef ved Avdeling reindrift, Hildegun Thomassen, fulgte møte under disse to dagene. Hennes oppfatning var at møte var givende og ga et godt innblikk i utfordringene reindriftnæringen står overfor under en beitekrise, både i forhold til dyrene og særlig

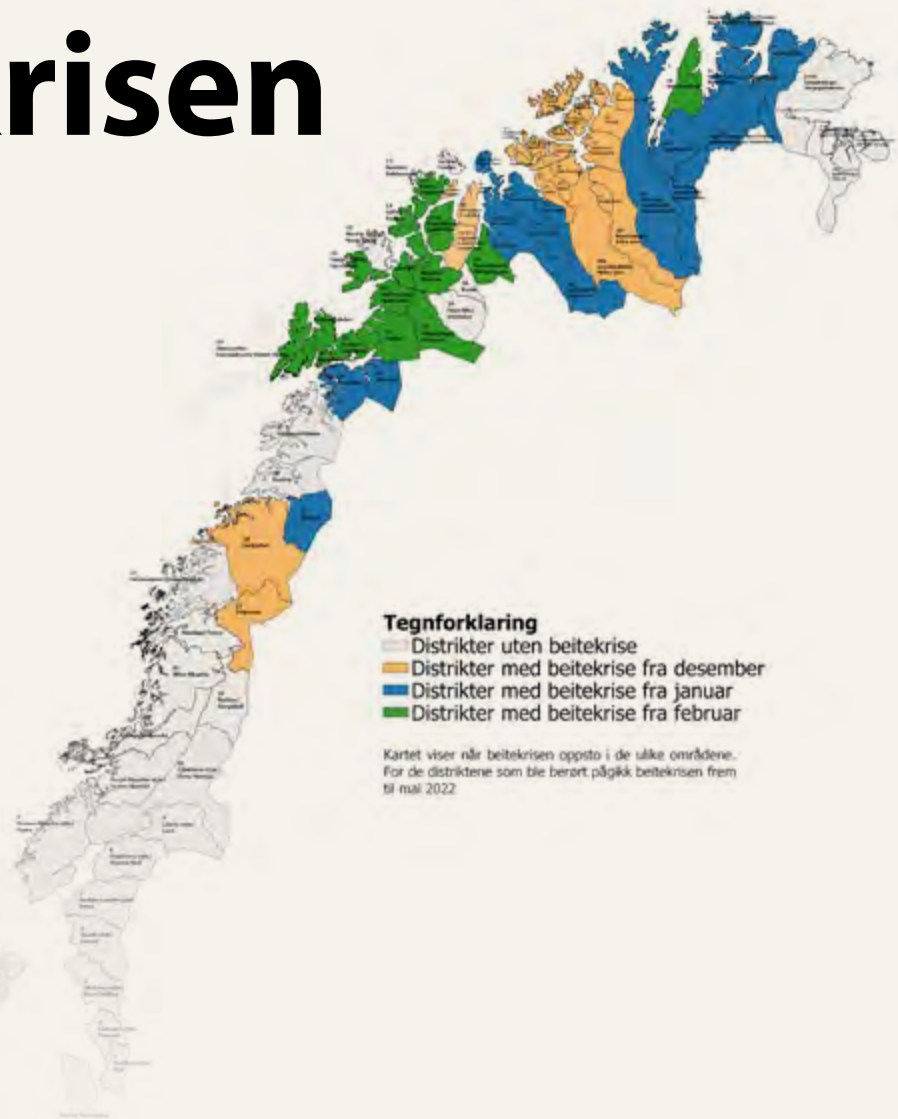
de menneskelige forholdene under krisen.

– Et slikt møte hvor aktuelle aktører samles for å drøfte erfaringene etter en krise, samtidig som møte har foredragsholdere som overfører kunnskap om reinhelse, klimautfordringer og kunnskap om den tradisjonelle reindriften er viktig for kompetanseheving om beitekrise i reindriftnæringen.

Beitekrisen 2022

Vinteren 2021/2022 har det vært beitekrise i store deler av reindriftnæringen i Nordland, Troms og Finnmark. Beitekrisen skyldes klimatiske forhold som har gjort vinterbeitene utilgjengelig på grunn av isdannelse i snøen. Som følge av dette har reindriftsledere vært nødt til å tilleggsføre flokkene og/eller flytte til alternative beiteområder. Det ble av reindriftsavtalepartene (NRL og LMD) åpnet for å gi tilskudd til distriktene som var berørt, tilskuddet ble gitt etter fastsatt øvre reintall, hovedsak til kjøp og frakt av tilleggsfôr. Om lag 150 000 rein var berørt av beitekrisen.

Bilde: Kart fra rapport fra arbeidsgruppen – en styrket beredskap i reindriften

Rapport fra arbeidsgruppe:

— En styrket kriseberedskap

I Reindriftsavtalen 2022/23 ble avtalepartene enige om å etablere en arbeidsgruppe som skulle gjennomgå beredskapen i reindriften. Arbeidsgruppen besto av representanter fra NRL, Statsforvalteren i Troms og Finnmark, Nordland og Trøndelag. LMD ledet arbeidsgruppen. Landbruksdirektoratet og LMD har vært sekretariat for arbeidet. Arbeidsgruppen skulle blant annet vurdere hvordan gjeldende regelverk og systemer for hvordan beredskapen har fungert gjennom siste beitekrise. Arbeidsgruppen anbefaler ikke store endringer, men foreslår justeringer som skal gi et enklere og mer effektivt system for håndtering av en beitekrise.

Rapporten ble ferdigstilt 15. oktober 2022 og er offentliggjort på våre nettsider. Det er videre opptil avtalepartene i forbindelse med avtaleforhandlingene å vurdere de tiltak som arbeidsgruppen foreslår i rapporten.

Beredskap i reindriften

Reindriften har de siste årene (2017, 2020 og 2022) opplevd vanskelige beiteforhold med låste beiter, enten grunnet islag eller store snømengder.

Etter krisevinteren 2017 ble det etablert et system for å håndtere beitekriser i reindriften. Systemet omfatter blant annet beredskapsutvalg for alle reinbeiteområdene, reinlag og tilskuddsordninger til å gjennomføre tiltak for å sikre dyrevelferd og framtidig produksjon.

Om beredskapssystemet:

- Definisjon av beitekrise legges til grunn for arbeidet med beredskap i reindriften.
- Reinbeitedistrikt/reinlag har ansvar for beredskap i eget distrikt/reinlag.
 - Beredskapsplaner bør utarbeides. Distriktene kan kjøpe utstyr til kriseføring med distriktstilskuddet, men innkjøpet må fremgå i beredskapsplanene.
 - Distriktene/reinlagene skal avsette midler til beredskap og kan søke om tilskudd til eget beredskapsfond.
 - Distriktet søker og rapporterer på vegne av berørte siidaandeler.

- Det er beredskapsutvalg i alle reinbeiteområder og ett for reinlagene. Utvalget består av representanter fra reindriften, Mattilsynet og Statsforvalteren som er leder for utvalget.
 - Beredskapsutvalget jobber etter et mandat med operativ og rådgivende rolle.
 - Det er beredskapsutvalget som kan erklære beitekrise.
- Beredskap i forvaltningen:
 - Statsforvalteren har det operative ansvaret i beredskapsarbeidet, både som leder av beredskapsutvalget og i tilskuddsforvaltningen.
 - Landbruksdirektoratet har et koordinerende ansvar i beredskapsarbeidet, og skal blant annet bidra til lik praksis i de ulike områdene.

Les mer om beredskapsarbeidet på Landbruksdirektoratets nettsider -> Beredskap i reindriften eller på regjeringens sine sider.

Ny tilskuddordning – tilrettelegging for reindrifstøvere med nedsatt funksjonsevne

Av: Maria Aae Solvang-Jansen, rådgiver

Fra 1. juli 2022 er det mulig å søke om tilskudd til tilrettelegging for utøvere med nedsatt funksjonsevne. Styret for Reindrifstørens utviklingsfond (RUF) har på møte 29. september 2022, vedtatt nye retningslinjer for ordningen.

Avtalepartene har blitt enige om å opprette en ny tilskuddordning under Reindrifstørens utviklingsfond kappel 1.

Siidaandelen eller distriktet kan søke om tilskudd for å tilrettelegge for utøvere med nedsatt funksjonsevne. Om en siidaandel søker vil siidaandelsleder være ansvarlig for å gjennomføre tiltaket og se til at sine medlemmer inkluderes i reindriften. Siidaandelen må oppfylle vilkår for tilskudd til siidaandeler og reinlag for å få tilskudd.

Når det er distrikter som søker, vil distriktsstyret ha dette ansvaret

og vilkårene for tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag må være oppfylt.

Bakgrunnen for tilskuddet er å legge til rette for at alle reindrifstøvere kan delta i reindriften uavhengig av deres funksjonsevne. Med den nye tilskuddsordningen, skal de gis bedre vilkår til å få en mer aktiv rolle i reindrifstørbet.

Tilskuddet kan dekke utgifter til innkjøp av utstyr, kartlegging av tilretteleggingsbehov og andre tiltak. Det er ikke laget noen øvre grense for tilskuddets størrelse.

– Det er viktig at alle gis muligheter til å delta i reindrifstørbet og vi håper at denne ordningen kan bidra positivt- sier saksbehandler Maria Ae Solvang-Jansen hos Landbruksdirektoratet. Hun er ansvarlig for den nye ordningen hos Landbruksdirektoratet.

– Om det er spørsmål rundt ordningen er det bare å ta kontakt – avslutter hun.

Du finner mer informasjon på Landbruksdirektoratets nettside. Her kan du også finne protokoll for møte i Reindrifstørens utviklingsfond der retningslinjene ble vedtatt.

Orre däärjoeöörnege – sjehteladteme båtsoeburride giehpiedamme funksjovnefaamojne

Maria Aae Solvang-Jansen, raeriestæjja

Snjaltjen 1.b. ræjeste gåarede däärjoen bijre syökedh sjehteladtemasse båtsoeburride giehpiedamme funksjovnefaamojne. Båtsoen evtiedimmiefoenten stávroe lea tjåanghkosne skiereden 29.b. 2022 orre njoelkedassh öörnegasse nænnoestamme.

Latjkoeguejmieh leah seamadamme orre däärjoeöörnegem tseegkedh båtsoen evtiedimmiefoenten 1. kapihtelen nualan.

Sijtebielie jallh båtsoesijte maahta däärjoen bijre syökedh edtja båtsoeburride giehpiedamme funksjovnefaamojne sjehteladtedh.

Jis sijtebielie syökoe sijtebielien åvtehe sæjhta diedtem utnedh råajvarimmiem tjirrehtidh, jih giehtjedidh dan lihtsegh båtsoese

Ođđa doarjjaortnet – heiveheapmi boazoeaiggádiidda geain lea doaimbavádjji

Av: Maria Aae Solvang-Jansen, ráđđeaddi

Suoidnemánu 1. beaivvi 2022 rájes lea leamaš vejolaš ohcat doarjaga mainna sáhtta heivehit dili boazoeaiggádiidda geain lea doaimbavádjji. Boazodoalu ovdánahttinfoandda stivra lea čakčamánu 29. beaivvi 2022 čoahkkimis mearridan ođđa njuolggadusaid ortnegii.

Šiehtadallit leat šaddan ovttaoavilii ahte ásahtit ođđa doarjjaortnega boazodoalu ovdánahttinfoandda kapihttal 1.

Siidaoassi dahje orohat sáhtta ohcat doarjaga, mainna heiveha dili buorebun boazoeaiggádiidda geain lea doaimbavádjji. Jus lea siidaoassi mii ohcá, de lea siidaoassi jodiiheaddji geas lea ovddasvástádus čađahit doaimbavádjji ja gozihit vai siidaoassi boazoeaiggádat fátmastuvvojit boazoealáhussii. Siidaoassi ferte deavdit daid eavttuid, maiguin siidaoasit ja boazosearvvit olahit doarjagiid.

Go leat orohagat mat ohcet, de lea orohatstivrras ovddasvástádus dasa,

ja orohat ferte maid deavdit eavttuid maiguin orohagat ja boazosearvvit olahit doarjagiid.

Duogáš dan doarjagii lea heivehit nu ahte buot boazoeaiggádat galget sáhttit oasálastit boazoealáhusas, beroškeahhtá makkár doaimmannávccat dál ležžet. Dainna ođđa doarjagiin galget sii oázžut buoret eavttuid dasa ahte ožžot eambo aktiivvalaš rolla boazobargguin.

Doarjja sáhtta gokčat goluid oastit rusttegiid, kártet heivehandárbbu ja eará doaimbavádjjiid. Ii leat biddjon bajimus mearri doarjjasturrodahkii.

– Lea mávssolaš ahte buohkaide

addo vejolašvuohta oasálastit boazobargguin, ja mii sávvat ahte dát doarjja lea buorre veahkki, lohka Eanandoalldirektoráhta áššemeannudeaddji Maria Ae Solvang-Jansen. Son lea dán ođđa ortnega ovddasvástideaddji Eanandoalldirektoráhtas.

– Jus leat gažaldagat ortnega hárrái, de váldde áinnas oktavuođa, loahpaha son.

Eambo dieđuid gávnnat eanandoalldirektoráhta neahttasiidduin. Dáppe gávdno maid Boazodoalu ovdánahttinfoandda čoahkkima čoahkkinreferáhtta, mas oaidná mearriduvvon njuolggadusaid birra.

feerhmesuvvieh. Sijtebelie tjuara sijtebeliej jih båtsoesiebriej dárjoeaktoeh illedh jis edtja dárjoem áadtjodh.

Gosse båtsoesijth syökoeh, dellie båtsoesijten stávroe sæjhta daam diedtem utnedh, jih båtsoesijti jih båtsoesiebriej dárjoeaktoeh tjuerieh illesovveme árrodh.

Dárjoen vාරome lea sjehteladtedh guktie gaajhkh båtsoeburrieh maehtieh meatan árrodh båtsoesne saht guktie dej funksjovnefaamoe lea. Dejniet orre dárjoeöörnegine edtjieh buerebe nuepieh áadtjodh

vielie eadtjohke meatan árrodh båtsoebarkosne.

Dárjoe maahta maaksoeh maeksedh dalhketjth ástedh, sjehteladtemedaerpiesvoeth jih jeatjah ráajvarimmieh goerehtalledh. Ij leah naan bijjemes raastem böejeme dárjoen stoeredahkese.

– Vihkele gaajhkesch dovnesch nuepieh áadtjoe meatan árrodh båtsoebarkosne, jih mijjeh gegkiestibie daate öörnege maahtah hijven sjehtedh, aamhtesereerije Maria Aae Solvang-Jansen Laanteburriedirektoaraatesne

jeahta. Dihte tjáadtjoehtæjja don orre öörnegen ávteste Laanteburriedirektoaraaten luvnie.

– Jis gyhtjelassh öörnegen bijre almetjth tjuerieh ajve gaskesem vaeltedh, minngemes jeahta.

Datne vielie böevnesch gaavnch Laanteburriedirektoaraaten nehtesæjrosne. Daesnie maahtah aaj tjáanghkoegærjam gaavnedh Båtsoen evtiedimmiefoenten tjáanghkoeste gusnie njoelkedasside nænnoesti.

Slakterappport høsten 2022

Av: Kristian Bjerke, rådgiver

Vinteren 2022 var preget av beitekrise i store deler av Troms og Finnmark og Nordland. Det er derfor naturlig å tenke at den utfordrende vinteren kan ha påvirket for den påfølgende slaktesesongen med både lavere kalvetilgang og slakteuttak. Likevel er det rapportert inn relativt gode slaktetall så langt i 2022, og antall tonn kjøtt produsert er over forventning.

Slakterapportene fra Animalia viser at per uke 48 er det slaktet om lag 914 tonn, fordelt på 39 570 slaktedyrr. På samme tid i fjor var det slaktet 45 341 dyr (968 tonn). Det er altså en nedgang på 14.58% prosent i antall dyr slaktet hittil i høst sammenlignet med samme periode i fjor. Antallet voksne slaktedyrr har derimot økt med 23.2% fra 5863 til 7228, mens det er blitt slaktet 7136 mindre reinkalv i 2022 enn i 2021. Dette er en nedgang på 18%. Totalt sett har det vært en nedgang i antall slakt og produksjon i tonn sammenlignet med høsten 2021.

Den reduserte kalveprosenten sammen med økt slakt av voksen rein gjør at gjennomsnittsverken har gått opp i alle områder unntatt Nord-Trøndelag sammenlignet med høsten 2021. Dette vil si at selv om man ikke har slaktet like mange dyr, så er antall tonn kjøtt produsert fortsatt relativt høyt. Det er produsert 54 tonn mindre kjøtt på 5 771 mindre slaktedyrr.

Sammenlignet med høstslakten 2021 er antall slakt per uke i 2022 totalt litt lavere. Det har totalt blitt slaktet cirka 2000 mindre rein i 2022 sammenlignet med 2021.

Figur 1: Antall slakt per uke. Oransje farge viser 2021 og blå farge viser 2022.

Figur 2: Gjennomsnittlig slaktevekt i 2021 (Oransje) og 2022 (blå).

Figur 3: Antall voksne rein slaktet i 2021 og 2022. Blå er 2022 og Oransje er 2021.

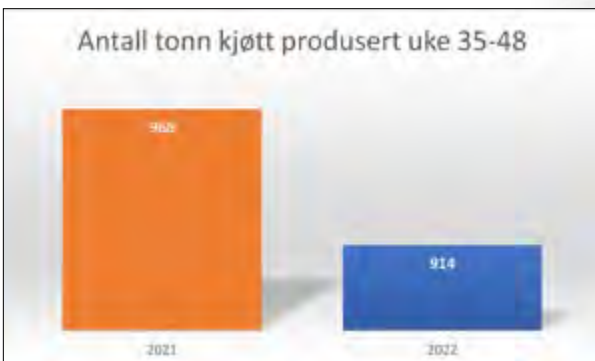
Selv med en beitekrise er dette derimot gode slaktetall. Det er blitt slaktet 1 365 mer rein (ekskludert kalv) i 2022 enn i 2021.

Samtidig er det er blitt slaktet 7 136 mindre reinkalv i 2022 enn i 2021. Som beskrevet over kan man derfor attribuere de økte gjennomsnittsvektene til at det er blitt slaktet mer voksen rein, og at antall reinkalv slaktet har minsket en god del sammenlignet med i fjor.

Slakt av simler har i sesong 22/23 holdt seg innenfor gjennomsnittet i løpet av sesongene fra 15/16 utover. Det ser ut til at naturlige variasjoner dominerer antall simler som blir slaktet, ettersom at det ikke er en klar trend i grafen. På det meste varierer det med 1000 simler under hele sammenligningsperioden. Det ble slaktet mest simler i sesong 19/20, etterfulgt av 16/17, og deretter 17/18.

Figur 4: Antall reinkalv slaktet i 2021 og 2022. Oransje farge er 2021, blå er 2022.

Figur 5: Antall tonn kjøtt produsert i 2021 (oransje) og 2022 (blå).

Figur 6: Oversikt over simleslakt fra sesong 15/16–22/23 (dette er tall pr. uke 48 i 2022)

Reindrifststyrets virksomhet og møter i 2022

Av: Odd Kristian Kaushik, rådgiver

Det nåværende Reindrifststyret ved leder Inge Ryan, har et uttalt mål i sin virksomhet om å møte reindrifstutøvere i ulike områder og deler av landet.

Dette målet har Reindrifststyret fulgt opp i 2022, blant annet ved å avholde møter fra Levanger i sør til Magerøya i nord. Reindrifststyret var også representert på Norske Reindrifstsamers Landsforbunds landsmøte i Mo i Rana i sommer.

Reindrifststyremøte i Levanger og Snåsa

I oktober holdt Reindrifststyret møte i Levanger og Snåsa i Trøndelag. I flotte oktoberforhold fikk Reindrifststyret oppleve Trøndelags landlige omgivelser på vei fra Levanger gjennom Steinkjer og Verdalen, og frem til Snåsa.

Bakgrunnsbilde: Arktisk natur med åpen fjord på Magerøya.

I Snåsa skulle Reindrifststyret få lære mer om den sørsamiske reindriften. Først var det besøk på Saemien Sijte, et sørsamisk museum og kultursenter. Senteret har fått et flott nytt bygg som åpnet juni 2022, og Reindrifststyret fikk en omvisning i utstillingen om den sørsamiske historien. Her fikk styret blant annet se sørsamenes historie fra da isen smeltet og frem til i dag, gjennom en tidslinje som starter 12000 år før vår tidsregning og som forteller hvordan samisk identitet, språk og kultur etter hvert vokser frem.

Deretter tok Reindrifststyret turen til Snåsa hotell for å møte reindrifstnæringen i området og lokale reinkjøttbedrifter. Driften i distriktene med utfordringer og muligheter, samt hvordan beiteressursene utnyttes, var noe av det som var tema for møtet. For reindriften er rovvilt en av de store utfordringene, og de høye kalvetapene i området skaper store utfordringer for verdiskapingen. En annet viktig tema og en bekymring i reindrifstnæringen, er den alvorlige og smittefarlige sykdommen CWD/skrantesyke

Reindrifststyret

Reindrifststyret skal behandle saker som følger av reindrifstloven og av instruksen for Reindrifststyrets arbeid. Styret er i tillegg faglig rådgiver for Landbruks- og matdepartementet (LMD).

Landbruksdirektoratet er sekretariat for Reindrifststyret. Styremedlemmene velges for en periode på fire år. Fire medlemmer oppnevnes av LMD og tre av Sametinget. I samsvar med reindrifstloven § 71, skal det ved oppnevning av Reindrifststyret legges vekt på en rimelig geografisk fordeling, allsidige faglige forutsetninger og samfunns erfaring, og mest mulig lik representasjon av begge kjønn.

Bildetekst: Reindrifststyret på omvisning i Nordkapphallen på Nordkapp-platået.

som kan ramme hjortedyr, herunder rein. Sykdommen ble første gang påvist i Norge blant villrein i 2016, og så langt har den ikke rammet tamrein. Styreleder Inge Ryan understreket likevel at selv om dette ikke er et eksisterende problem i dag, er det viktig å ha en beredskapsplan klar om problemstillingen blir virkelig.

På tross av bekymringene, er det også mye positivt å vise til i næringen. Det er blant annet en positiv utvikling i kjøttproduksjon og produktutvikling, med profesjonalisering og gode priser.

Reindrifststyremøte på Magerøya i Finnmark

I september samlet Reindrifststyrets medlemmer seg på Magerøya i Finnmark. Her skulle det både avholdes reindrifststyremøte, samt at styret også skulle få bli nærmere kjent med styremedlem og reindrifsutøver Leif Anders Somby sitt reindrifsområde. Magerøya ligger innenfor reinbeitedistrikt 16, Kárasjoga oarjjabealli /Karasjok vestre, og er et distrikt som består av 9 siidaer.

Etter å ha blitt innlosjert på nye og flotte rorbuanlegg på Sarnes, fikk Reindrifststyret og styrets sekretariat, en guidet tur i naturskjønne omgivelser på Magerøya av Leif Anders Somby og siidaleder Mathis Somby. Magerøya preges av en mektig arktisk natur med steile kyster, åpne fjorder, fjell og vidder med beitende rein. Langs kysten er det flere fiskevær med lange tradisjoner, og Reindrifststyret besøkte både Gjesvær, Kamøyvær, og Honningsvåg. Det ble også tid for et besøk på Nordkapp-platået som ruver 307 meter over nordishavet og markerer endepunktet for det europeiske fastlandet. Siste stopp på en innholdsriksrik første dag av turen til Magerøya, var i Skarsvåg med bespisning på Daniels hus. Her fikk reisefølget som på dette tidspunktet var mette på rike opplevelser, men sultne på fast føde, servert lokale matopplevelser bestående av både krabbe, kveite og multer.

Presentasjon av tiltak som skal fremme samhandling og dialog

Dagen etter var det duket for selve styremøte, og det var mye

spennende på møtedagsorden. Spesielt interessant var det nok for Reindrifststyret å få presentert en ny rapport om bedre dialog og samhandling i reindrifstforvaltningen fra arbeidsgruppen bak rapporten.

Denne arbeidsgruppen har vært ledet av assisterende Statsforvalter i Trøndelag, Øystein Johannessen, og bestått av medlemmer fra Landbruksdirektoratet og Statsforvalterne i Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark. Arbeidsgruppen har i arbeidet rettet søkelys mot problemstillinger de mener er utfordrende for forvaltningen. Gjennom diskusjoner om konkrete tema, har arbeidsgruppa vurdert hvordan statsforvalteren og Landbruksdirektoratet gjennom dialog og samhandling kan bidra til en mer effektiv forvaltning, og videreutvikling av både statsforvalteren og Landbruksdirektoratet. Gjennom å tydeliggjøre både roller, ansvar og oppgaver, er dette et arbeid som også vil komme reindrifsnæringen til gode, bl.a. ved at forvaltningen fremstår mer tydelig i samhand-

Nåværende Reindrifststyre er oppnevnt for perioden 1. juli 2019 til 31. desember 2022, og består av:

Leder Inge Ryan, tidligere Fylkesmann i Nord-Trøndelag

Personlig vara: Christian Rekkedal, landbruksdirektør hos Statsforvalteren i Vestland.

Nestleder Inger Marie Gaup Eira, førsteamanuensis Samisk høyskole/reineier Vest-Finnmark reinbeiteområde.

Personlig vara: Berit Marie P. E. Eira, reineier og politiker som representerer flyttsamelista på Sametinget.

Medlemmer:

Siri Vigmostad, sorenskriver Larvik tingrett.

Personlig vara: Kjetil Linde Holo, advokat

Asgrim Opdal, gårdbruker og leder av Filefjell reinlag.

Personlig vara: Ragnhild Nordmann Jakobsen, reingjeter i Vågå reinlag.

Ragnhild Sparrok Larsen, reineier i Nordland reinbeiteområde.

Personlig vara: Ole Johan Johnsson Eira, reineier i Troms reinbeiteområde.

Sametinget har oppnevnt følgende medlemmer med personlige varamedlemmer:

Inge Even Danielsen, reineier i Sør-Trøndelag/Hedmark reinbeiteområde.

Personlig vara: Bjørn Thomas Åhrèn, samepolitiker/rådgiver Nord-Trøndelag reinbeiteområde.

Leif Anders Somby, reineier Øst-Finnmark reinbeiteområde.

Personlig vara: Anders Somby jr., reineier Øst-Finnmark reinbeiteområde.

Inger Marie Gaup Eira med personlig vara Berit Marie P. E. Eira.

Kilde: Landbruksdirektoratet

lingen med distrikter og siida-
andeler.

Oppsummert er det trygt å legge til grunn at reisen til Magerøya både ga rike opplevelser i den nordligste delen av reindriftnorge, og nyttig innsikt og kunnskap for styremedlemmer og sekretariat å ta med seg i sitt virke.

Norske Reindriftsamers Landsforbunds landsmøte på Mo

I juni var Reindriftsstyret invitert til landsmøte for Norske Reindriftsamers Landsforbund, som ble avholdt i Mo i Rana. Styret var representert ved leder Inge Ryan, som også ga en hilsning til landsmøte under møteåpningen. I hilsningen sin la Ryan blant annet vekt på reindriften sin viktige betydning som del av en urfolkscultur, men også av betydningen som en viktig matprodusent. Styrelederen viste til at utfordringene og oppgavene som skal løses, krever en god dialog med reindriftnæringen, For forvaltningen er det derfor viktig å hele tiden løfte frem respekten for den samiske reindriftnæringen og den samiske måten å tenke og jobbe på.

Videre tok landsmøteprogrammet opp saker som Fosen-dommen og veien videre for sameretten,

reinhelse, HMS i reindriften, bærekraftskriterier, hets og rasisme mot reindriften med mer. Det var dermed både aktuelle og krevende saker på agendaen. For Reindriftsstyret og sekretariatet, blir landsmøtet derfor også en arena for å møte utøverne og få perspektiv og innsikt fra reindriften sin side i saker som berører den.

Det var også lagt opp til å besøke minnesteinen for bussulykken i Dunderlandsdalen i 1948. Denne tragedien var en bussulykke hvor en buss kjørte av veien og havnet i Ranelva i Dunderlandsdalen nord for Mo i Rana. Av de 21 ombord mistet 16 personer livet. De omkomne var sørsamer på vei hjem fra stiftelsesmøte i Norske Reindriftsamers Landsforbund i Tromsø, og ulykken er den bilulykken i Norge etter krigen med høyest tap av menneskeliv.

Reindriftsstyrets rådgivende funksjon

Reindriftsstyret har i 2022 fortsatt arbeidet med å styrke og utvikle styrets rådgivende funksjon.

Under Reindriftsstyrets rådgivende funksjon, hører det til at styret blant annet kan gi uttalelser i saker som gjelder reindriften, herunder lovendringer, og andre

saker av betydning for reindriften. Møtevirksomheten i ulike deler av landet viser at det har stor nytteverdi for Reindriftsstyrets arbeid både som rådgiver og forvalter, å kunne møte utøverne der de er for å ta opp aktuelle saker og få mer kunnskap om de ulike reindriftsområdene.

I en kommentar til Reindriftnytt, viser styrets leder Inge Ryan til at:

Reindriften i Norge strekker seg fra Valdres til Magerøya. Selv om det største antallet rein er i Finnmark, er det betydelig produksjon av reinkjøtt også i resten av landet. Mulighetene og utfordringene er både like og ulike. Derfor er det viktig for Reindriftsstyret å få møte med reindriftsutøvere fra hele landet. Gjennom slike møter får vi økt innsikt og kunnskap. Dette bidrar til at vi kan gjøre gode vedtak i styret. Videre er det viktig at vi kan følge opp ulike utfordringer i reindriften både administrativt i direktoratet og opp mot Landbruksministeren. Dessuten er møter med reindriftsutøvere en stor inspirasjon for Reindriftsstyret.

Saemien Sijte, sørsamisk museum og kultursenter i Snåsa.

Forskningsmidlene
for jordbruk og matindustri

Forskningsavgift i reindriften

Av: Kristian Bjerke, rådgiver

Forskningsavgiften er en avgift som kreves inn av Landbruksdirektoratet. Formålet med forskningsavgiften er å sikre økonomisk grunnlag for forskning knyttet til landbruksprodukter. Forskning og utvikling innen reindrift er en av de viktigste tiltakene for at næringen skal kunne sikre seg mot en usikker fremtid.

Avgiften blir overført til fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter (FFL), og midlene brukes til å finansiere forskning og innovasjon innen jordbruk- og matproduksjon. Tidligere prosjekt i reindriften som har blitt finansiert igjennom forskningsavgiften er eksempelvis «ReinBrain: Parasitter på hjernen, et klimaproblem for rein». Nye utfordringer, og en usikker fremtid med miljøendringer krever økt innsats på forskning og utvikling.

Plikt til å betale forskningsavgift er fastsatt i lov av 26. juni 1970 nr. 74 om forskningsavgift på landbruksprodukter. Bestemmelser om forskningsavgift er nærmere regulert i forskrift 20. desember 2012 om forskningsavgift

på landbruksprodukter (forskningsavgiftsforskriften).

Avgiftens størrelse utgjør i utgangspunktet 0,35% av brutto fakturabeløp eksklusive merverdiavgift. Landbruksdirektoratet omregner imidlertid denne avgiften til en øresats per kilo reinkjøtt, jf. forskriften § 7 første ledd. Øresatsen fastsettes i juni hvert år og trer i kraft 1. juli samme år. Satsen er ved dagens dato (oktober 2022) 0,17 kr per kilo kjøtt.

Etter forskriften § 5 første ledd plikter «*enhver som bruker norskproduserte og importerte landbruksprodukter til ervervsmessig bearbeiding eller framstilling av nærings- og nytelsesmidler og fôrkorn til husdyr*» å betale forskningsavgift.

Hvem som må betale selve avgiften følger av § 5 andre ledd: «*Ved omsetning av avgiftspliktig landbruksprodukt svares avgiften av den som første gang mottar produktene fra produsent. Ved direktesalg fra produsent til forbruker eller detaljist svares avgiften av produsent*».

Dette betyr at slakteriet er pliktig til å betale forskningsavgift for den mengde som blir slaktet.

Landbruksdirektoratet vil på denne bakgrunn kreve inn forskningsavgiften fra slakteriene etter 1. juni 2023 for reindriftsåret 2022/2023. Fakturering skjer én gang årlig.

Nytt fra Reinsdriftens Utviklingsfond

Av: Geir Uglebakken, seniorrådgiver

I løpet av 2022 har styret i Reindriftens Utviklingsfond behandlet en rekke søknader om tilskudd fra fondet, og omtrent alle de tilgjengelige midlene vil være bevilget til ordningene som fondet forvalter. Styret har også fastsatt noen nye retningslinjer for tilskuddsordningene.

I Reindrifftsavtalen for 2021-2022 ble det innvilget totalt 55,5 millioner kroner til Reindriftens Utviklingsfond, hvor 47,62 millioner kroner var øremerkede midler fra avtalepartene. Sammelignet med 2021 var dette en økning fra 46,56 millioner kroner. Av de øremerkede midlene var de største tildelingene til konfliktforebyggende tiltak, utviklingsprogrammet, fagbrevordningen, pramming og markedstiltak.

RUF-styrets aktivitet i 2022

RUF-styret har i 2022 kunnet disponere totalt 7,15 millioner kroner til de forskjellige ordningene som er omfattet av forskrift om Reindriftens Utviklingsfond. I forhold til 2021 var det en økning fra 4,95 millioner. Ved utgangen av 2022 vil styret og Landbruksdirektoratet ha behandlet like i underkant av 100 saker, hvor de fleste er søknader om tilskudd fra fondet. Antallet saker i 2022 er omtrent på samme nivå som tidligere år. Omtrent hele rammen av

RUF-styrets «frie midler» vil bli brukt opp. I det opprinnelige budsjettet for 2022, vedtatt av RUF-styret i møtet i januar, var de største postene som styret disponerte avsatt til reindrifftsanlegg, transportkostnader og forskning og utvikling. I løpet av året har styret foretatt en revidering av budsjettet etter hvilke behov man har sett gjennom søknadene som er kommet inn. En endelig oversikt over tildelinger fra Reindriftens Utviklingsfond vil være klart når Landbruksdirektoratet overlever årsrapport for 2022 til Landbruks- og matdepartementet i mars 2023.

Forskning og utvikling

Når det gjelder midler til forskning og utvikling fra Reindriftens Utviklingsfond var det opprinnelig satt av 1,5 millioner kroner til søknader om dette. Forskning- og utviklingsmidlene ble lyst ut før sommeren, med søknadsfrist 1. oktober. Ved søknadsfristens utløp var det mottatt to søknader, og disse vil bli behandlet av RUF-styret

i det siste møtet i desember. For 2022 var det opprinnelig planlagt fem styremøter i Reindriftens Utviklingsfond, men på grunn av noen saker som har vært til vurdering i løpet av året har det vært nødvendig å avvikle flere møter. Når året er over vil det derfor være gjennomført totalt ni styremøter, hvor det siste møtet skjer i midten av desember. I 2022 har de fleste styremøtene vært gjennomført som videokonferanser.

Nye retningslinjer

I tillegg til søknader om tilskudd over fondets forskjellige ordninger, har RUF-styret i 2022 vedtatt egne retningslinjer for reindrifftsanlegg og den nye tilskuddsordningen for tilrettelegging for utøvere med nedsatt funksjonsevne. I juni 2022 vedtok også styret en endring i praksisen for tilskudd til transporthengere. Mer informasjon om disse retningslinjene kan man finne på Landbruksdirektoratets nettsider.

Hva er mandatet til Reindriftens Utviklingsfond?

Reindriftens Utviklingsfond skal ved hjelp av økonomiske virkemidler bidra til utvikling av reindriftnæringen i samsvar med de reindriftpolitiske målene til enhver tid.

Fondet forvaltes av et styre med fire medlemmer som i utgangspunktet utpekes for en periode på to år av gangen. Landbruks- og matdepartementet og Norske Reindriftsamers Landsforbund utpeker hver to medlemmer og varamedlemmer til

styret. Funksjonsperioden for dagens RUF-styre var i utgangspunktet ut forlenget til og med 2022. Fra og med 2023 vil et nytt RUF-styre bli utpekt og overta forvaltningen av Reindriftens Utviklingsfond. I skrivende stund er det ikke klart hvem som skal sitte i RUF-styret fra og med 2023.

Bevilgningene til Reindriftens Utviklingsfond kommer fra de årlige forhandlingene om reindrifftsavtalen, hvor en del av bevilgningene

er bundet opp i tildelinger gjort av avtalepartene. En andel av bevilgningene til fondet er imidlertid ikke fastsatt av avtalepartene, og RUF-styret disponerer derfor en andel av den totale bevilgningen til fondet. Landbruksdirektoratet er sekretariat for Reindriftens Utviklingsfond, og saksforbereder saker som skal avgjøres av RUF-styret. RUF-styret har også delegert beslutningsmyndigheten til Landbruksdirektoratet i søknader hvor søknadsbeløpet er inntil 200 000 kroner.

Kobberforgiftning i reinflokk i Nordland

Av: Torill Mørk, Ingebjørg H. Nymo, Rebecca Davidson, Aksel Bernhoft
Reinhelsetjenesten, Veterinærinstituttet (www.reinhelsetjenesten.no)

Våren 2022 oppstod det utbrudd av sykdom i en reinflokk på vinterbeite på Helgelandskysten. Et stort antall rein ble syke og døde eller ble avlivet. Det ble konkludert med at årsaken til sykdommen var akutt kobberforgiftning.

Det oppsto symptomer på sykdom ved flytting av flokken fra en øy til en annen. Deler av flokken oppførte seg unormalt, fulgte ikke etter hovedflokken, beveget seg lite og spredte seg. Flere dyr ble observert med diaré, slapphet, ustøhet/sjangling, tungpustethet og enkelte med rødfarget urin. Det ble også observert dyr som aborterte, samt noen få døde dyr.

Reineier varslet Reinhelsetjenesten, Statsforvalteren i Nordland, Mattilsynet og Kriseberedskapsutvalget for reindrift i Nordland. Det ble raskt fastslått at sykdomsutbruddet ikke skyldes dårlige beiter, avmagring eller kjente infeksjonssykdommer.

I de neste to ukene ble flere dyr funnet døde. I tillegg ble flere slappe/apatiske dyr observert. Mange simler aborterte hvorav flere fikk livmorframfall (livmor vrenses ut). Flere dyr måtte avlives. Helt fram til månedsskiftet mai/juni ble det også funnet døde dyr eller dyr i dårlig forfatning, som ble vurdert for svake til å kunne flyttes til sommerbeite og derfor måtte avlives.

Til sammen ble tapet 128 rein som enten døde eller ble avlivet pga. dårlig allmenntilstand og/eller livmorframfall. Kalvingsprosenten ble kun 7 %, mot normalt ca. 95 % i denne flokken.

Reinhelsetjenesten var to ganger i flokken i april for å observere syke

dyr, ta blodprøver og obduere døde dyr. På bakgrunn av obduksjonsfunn og resultater fra innledende undersøkelser ble det raskt mistenkt at årsaken kunne være forgiftning. Fordi utbruddet var såpass omfattende og symptomene varierende, ble det undersøkt for svært mange ulike stoffer som kan forårsake forgiftning. Alle undersøkelser kom ut med negativt svar. Resultater av undersøkelser for kobber fra dyr som døde tidlig i utbruddet ble også vurdert som normale.

På grunn av mistanke om forgiftning med ukjent årsak, ble politiet koblet inn. I tillegg var mange andre aktører involvert i saken og informasjonsbehovet stort. Det ble avholdt jevnlig møter mellom Statsforvalter, Mattilsynet, Herøy kommune, Politiet, Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) og Reinhelsetjenesten/Veterinærinstituttet.

På tross av at kobberverdiene målt i lever innledningsvis ble karakterisert som normale, ble mistanken om akutt kobberforgiftning etter hvert kraftig styrket på bakgrunn av kliniske symptomer og obduksjonsfunn. Dette medførte at flere prøver ble analysert for kobber, og forhøyede nivåer ble da identifisert i flere dyr og organer, men ikke hos alle. Ved akutt kobberforgiftning, som her, kan en ha tilfeller hvor dyr dør før kobberet rekker å bygge seg opp i organer.

Det ble konkludert med at årsaken til sykdommen var akutt kobberforgiftning.

Det vurderes som sannsynlig at mesteparten av flokken har vært eksponert for kobber. Dette har forårsaket død og sykdom i form av avmagring og anemi, samt aborter. Både kliniske symptomer, resultater fra blodprøver og obduksjonsfunn er forenlige med kobberforgiftning.

Kobberforgiftning hos drøvtyggere

Kobber er et mineral som finnes naturlig i kroppen og både for lave og for høye nivåer kan føre til sykdom. Normalt tas kobberet opp via beite eller ved fôring. Kobberforgiftning er kjent hos sau på sommerbeite i indre strøk på grunn av mineralstatus i jorda der. Tilstanden utvikles da over tid ved at kobberet lagres i lever. Dersom nivåene blir for høye, kan det gi leverskade med rask frigjøring av kobber i blodbaner som ødelegger blodlegemer og er ofte dødelig. Denne tilstanden er ikke kjent hos rein.

Akutt kobberforgiftning kan forårsakes av at dyr får i seg større mengder kobber på kort tid, gjerne i form av løselige kobberforbindelser. Drøvtyggere er mer følsomme for kobber enn andre dyr. Ulike kobberforbindelser brukes blant annet i fôrtilskudd, som jordforbedring i landbruket og i ulike sopp- og algemidler i både landbruk og oppdrettsnæring.

Ved akutt forgiftning vil kobberet først gi irritasjon og skade i mage-tarm-systemet, og forstyrre bakteriefloraen i vomma. Dette kan gi symptomer som diaré, smerter i buk, dehydrering med påfølgende sjokk og død, avhengig av dosen.

Dyr som overlever det akutte stadiet, kan få skader på lever og nyre. Ved forhøyede nivåer av kobber i blodet vil røde blodlegemer skades og gi anemi (blodmangel), abort og vil ofte være dødelig.

Oppfølging

Kobberforgiftning er ikke tidligere beskrevet hos rein. Det er derfor usikkert hvordan dyrene som har vært syke vil klare seg fremover. Reinhelsetjenesten vil følge opp flokken med fokus på helse- og reproduksjonsstatus.

Kilden til forgiftningen er ikke funnet og saken er fortsatt under etterforskning av politiet.

Dokumentasjon og søknad om erstatning

Tap på grunn av akutte sykdomsutbrudd kan gis ved tap av over 10 % av flokken. Søknadskravene er beskrevet i Forskrift for Reindriftens Utviklingsfond (FOR-2019-06-20-864), kapittel 2. Krav til dokumentasjon, varslings, tiltak med mer må oppfylles. Det er derfor viktig å tenke på dette allerede i et tidlig stadium av et sykdomsutbrudd.

Generelt ved sykdomsutbrudd

Reinhelsetjenesten kan kontaktes ved ulike typer sykdomsutbrudd og gjøre undersøkelser for å finne årsak, foreslå mulige tiltak samt bidra med forebygging. Informasjon om sykdom og helse kan også bidra til å identifisere områder der det er behov for mer forskning og belyse relevant tradisjonell kunnskap. Vi vil også holde kurs for at reineier selv skal kunne identifisere tegn på sykdom å sende inn nødvendige prøver.

Eallu Nordláanddas mirkoluvvan veaikái

Av: Torill Mørk, Ingebjørg H. Nymo, Rebecca Davidson, Aksel Bernhoft Boazodearvvašvuodábálvalus, Veterinearainstituhtta (www.reinhelsetjenesten.no)

Gidđat 2022 fallehii dávda muhtin ellui mii lei dálveguohtumiin Helgeláandda rittus. Ollu bohccot dohppehalle dávdii ja skihppájedje ja jápme dahje daid šadde heakkahuhttit. Čájehuvvui ahte sivva dan dávdii lei ahte bohccot fáhkka mirkoluvve veaikái.

Dávdamearkkaid ihtin álggii go ledje johtime ealuin ovttá sullos nubbái. Muhtin oassi bohccuin láhttejedje eahpelunddolaččat, eai čuvvon eanas ealu, lihkadedje unnán ja bieđganedje. Mánngga bohccos fuobmájedje ahte dat luhčo, ledje vuoimmeheamit, skiivo, vuigne lossadit ja muhtumiin lei rukses gožža. Ledje maid muhtin bohccot mat reitojedje ja olguledje, ja soames boazu vel jámi nai.

Boazoeaiggát diedihii Boazodearvvašvuodábálvalussii, Nordláandda stáhtahálddašeadjái, Biebmobearráigehččui ja Boazodoalu heahtegeargusvuodálávdegoddái Nordláanddas. Čielggai jođánit ahte eallu ii lean dávdaluvvan dan dihte go lei heajos guohtun, ahte bohccot ledje guoiran dahje dain ledje dakkár vuolševigiid, maid mii juo dovdat ovdalaččas.

Dan guokte čuovvovaš vahkku gávdnojedje eambo bohccot jápmán. Dasa lassinn fuomášuvvogohte eambo bohccot mat ledje vuoimmehuvvan. Ollu njiñnelasat reitojedje ja olguledje ja miesegoađit heanggedje olggos, ja dan dihte fertii ollu bohccuid

heakkahuhttit. Gitta loahpageahčái miessemánu ja geassemánu álgui gávdne bohccuid jámadan dahje dakkár bohccuid mat ledje nu heajos vuoimmis, ahte daid árvoštalle leat nu heittohiin ahte daiguin ii sáhtán johtit geasseorohakkii. Dan dihte fertejedje heakkahuhttit daid.

Boazoroasus masse oktiibuot 128 bohcco, mat juogo jápme ieža dahje maid fertii ieš heakkahuhttit dan sivas go dat ledje nu heajos vuoimmis ja/dahje dain lei miesegoahti heanggagan olggos. Miesseproseanta lei dušše 7 proseanta, mii dábaláččat dán ealus láve leat 95 proseanta.

Boazodearvvašvuodábálvalus fitne guovtte geardde ealu luhtte cuonomanus oaidnin dihte dávdaluvvan bohccuid, ja gos sii válde varraiskosiid ja obduserejedje jápmán bohccuid. Obdukšuvnnas gávnnehedje ja maddái daid álgoiskosiid bohtosiid vuodul vihkugohte ahte bohccot sáhtte leat mirkoluvvan. Go dávdaluvvan orui dan mađe viiddis ja go ledje nu iešguđetlágan dávdamearkkat, de iske hui ollu iešguđetlágan ávdnasiid, maiguin bohccot sáhttet

mirkoluvvat. Li oktage iskkus addán vástádusa. Veaikeiskosiid bohtosat, dain bohccuin mat jápme árrat go dávda idii, dain árvvoštalle leat dábálaš veaikeárvvut.

Go várohuvvui ahte bohccot sáhtte leat mirkoluvvan, ja go dasa eai dovdan siva, de diedihuvvui ášši maid politiijaide. Dasa lassin ledje eará aktevrrat maid seaguhuvvon áššái ja lei dárbu juohkit dieđuid dan birra. Dollojedje jeavddalaččat čoaikkimat Stádahálddašeddiin, Biebmobearráigeahčuin, Herøy suohkaniin, Poliitiijaiguin, Norgga Boazosápmelaččaid riikkaserviin (NBR) ja Boazodearvvašvuodábálvalusain/Veterinearainstituhtain.

Vaikko vel álggos dat veaikeárvvut mat mihtiduvvo vuoivasis árvvoštallo leat dábálažžan, de dađistaga várohišgohte ahte bohccuide lei dáhpuhuvvan fáhkka veaikemirkoluvvan. Dat várohus nannejuvvui sakka klinihkalaš dávdamearkkaid ja obdukušvdnabohtosiid vuodul. Dat mielddisbuvttii ahte eambo iskosiid guorahalle veikki ektui, ja de fuomášedje maid ahte ledje alla veaikeárvvut ollu bohccuin, ja maiddái orgánain, muhto ii fal buohkain. Go ealli fáhkka mirkoluvvá veaikái, nugo dán dilálašvuodas dáhpuhuvai, de sáhttet eallit jápmit ovdal go veaiki háhpeha leavvat orgánaide.

Loahppaárvvoštallan dás lei ahte sivvan ealu dávdaluvvamii lei go bohccot fáhkka mirkoluvve veaikái.

Árvvoštallui leat hui jáhkehahttin ahte eanas ellui čuozei veaiki. Dat lea dagahan ahte bohccot jápme ja skihppájedje, nu ahte guire ja šattai anemiija, ja maiddái ahte čoaivjehat reitojedje ja olgudedje. Sihke klinihkalaš dávdamearkkat,

bohtosat varraiskosiin ja obdukušvdnabohtosat čájehedje ahte bohccot ledje mirkoluvvan veaikái.

Veaikemirkoluvvan smirezasti ellin

Veaike lea minerála mii gávdno lunddolaččat gorudis, ja sihke unnán ja alla árvvut sáhttet dagahit ahte ealli skihppá. Dábálaččat oažžu veikki go guohtu dahje go biebmá fuođđariiguin. Lea oahpis ahte sávzzat sáhttet mirkoluvvat veaikái, mat guhtot geasseguohtumiin siseatnamiin, dakkár eatnamiid minerála árvvuid dihte. Dakkár oktavuodas mirkoluvvan dáhpuhuvvá guhkit áiggi badjel, go veaiki bisána vuoivasis. Jus árvvut šaddet beare alladat, de sáhtta daguhit vuoivvasvigi go veaiki manná johtilit varrii, mii fas billista varraseallaid, mainna eallit dávjá jápmit. Dakkár dili eai dovdda bohccos.

Go ealli fáhkka mirkoluvvá veaikái, de sáhtta dagahit ahte eallit ožžot eambo veikki oanehis áiggi, earenoamáziid jus veaikečanastagat suddet. Smirezasti eallit leat hearkkibut go eará eallit. Iešguđetlágan veaikečanastagat adnojit earret eará fuođđariin, nugo dakkár oktavuodain go buoridit eatnama eanandoalus ja iešguđetlágan guoppar- ja stárraávdnasiin sihke eanandoalus ja guollebiepmahagain.

Go ealli fáhkka mirkoluvvá veaikái, de álggos dagaha unohisvuoda ja vigi čoaivjái ja čoliide, ja muosehuhtta bakterafloora čoaivjáis. Dat sáhtta dagahit ahte ealli luhčugoahá, bávččasta vuovddas, goiká ja nu de oažžu šohka ja jápmá, mii dieđusge vuolga das man ollu lea mirkoluvvan. Eallit mat cevzet dan fáhkka dási, dat sáhttet oažžut vigi vuoivasis ja monemuččaide. Go

beare alla veaikeárvvut leat varas, de billahuvvet rukses varraseallat ja dagahit anemiija (varraváilli), reitoma ja dávjá sáhtta dan geažil jápmit.

Čuovvoleapmi

Bohccos ii leat ovdal čilgejuvvon dan birra go mirkoluvvet veaikái. Danne lea eahpesihkar movt dat bohccot mat leat leamaš skihppás, ahte movt dat cevzet ain viidáseappot. Boazodearvvašvuodábálvalus čuovvula dan ealu, ja fokusere bohccuid dearvvašvuoda ja movt dain bisuhuvvo miessešaddu. Mas mirkoluvvan lea boahán, dan eai leat vuos gávnahan, ja dán ášši leat politiijat ain dutkame.

Duodaštusat ja buhtadusa ohcan

Massin mii dáhpuhuvvá fáhkka dávdaluvvama geažil, dasa sáhtta oažžut buhtadusa go lea massán eanet go 10 proseanta ealus. Ohcangáibádušat leat čilgejuvvon Boazodoalu ovdánahttinfoandda láhkaásahusas, kapihttal 2 (Forskrift for Reindriftens Utviklingsfond (FOR-2019-06-20-864). Go galgá oažžut buhtadusa, de ferte deavdit gáibádušaid, earret eará ahte leat duodaštusat, lea diedihan ja ahte lea čađahan doaibmabijuid. Dan dihte lea daid mávssolaš muitit hui álgodásis juo go dávda falle ealus.

Obbalaš dieđut go dávda falle

Boazodearvvašvuodábálvalusain sáhtta váldit oktavuoda go iešguđetlágan skibat dahje vigit ihtet, vai sáhtta gávnahit siva dasa, ja vai sáhtta árvalit vejolaš doaibmabijuid ja movt daid eastadit. Skibaid/vigiid ja dearvvašvuoda birra diehtujuohkin sáhtta leat veahkin identifisereme makkár surggiid dárbbáša eambo dutkat ja čuvget áššáigullelaš árbevirolaš máhtu. Mii áigut maid doallat kurssaid vai boazoeaiggádat sáhttet ieža fuomášit dávdamearkkaid ja sáddet dárbbáša iskosiid.

Kåahperedaalhkestimmie krievvesne Nordlaantesne

Av: Torill Mørk, Ingebjørg H. Nymo, Rebecca Davidson, Aksel Bernhoft

Reinhelsetjenesten/Bovtsehealsoedienesje, Veterinæreinstituhte (www.reinhelsetjenesten.no)

Gijren 2022 skiemtjelasse akten krievvien sijnse bööti mij lij daelviegåatoemisnie duvvene Helgelaantesne. Gellie bovtsk skiemtjine sjïdtin jih jeemin, jih lij aaj daerpies naakenh juktïestïdh. Konklusjovne sjïdti skiemtjelasen fãantoe lij faahketji kåahperedaalhkestimmie.

Symptovmh skiemtjelasese jïjhtin gosse krievviem vuejiehtin aktede sãåleste don mãbpan. Bielïeh krievveste idtjin iemielaakan dãamedh, idtjin jïnehkem dãaredh, vaenie svihtjin jih joevenin. Jienebh bovtsk skovrehtassem utnin, lin samhtjan, svããjpeldin, bovsin jih naakenh rööpseslaaketje gadtjem åadtjoejin. Aaj vööjnin aaltoeh mah jïmiem luejhtiejïn, jih naan gille jaames bovtsk.

Bãatsoeburrie
Bovtsehealsoedïenesjem,
Nordlaanten staatehaaltojem,
Beapmoevaaksjomem jih Bãatsoen
aehpiemoenehtsem Nordlaantesne
bieljeli. Dah varke vihtïestin
skiemtjelasen fãantoe ij lij nãake
gãatome, snjããpedimmie jallh
ãehpies infeksjovneskiemtjelassh.

Doh minngebe göökte vãhkoeh
jienebh bovtsk gããvnesovvin.
Lissine jienebh bovtsk vööjnin
mah lin samhtjan/sããjjan. Gellie
aaltoeh jïmiem luejhtiejïn, jih
jienebi luvnie boernesgãetie
marngasi. Tjoerin jienebh bovtsk
juktïestïdh. Eevre suehpeden/

ruffïen raajan aaj jaames bovtsk jallh
bããjpoeh bovtsk gããvnesovvin, jih
vuarjasjïmmien mïetie dah lin dan
sjïepsjïes guktie idtji gããredh dejtïe
giesiegãatoemasse vuejiehtïdh, jih
dan gaavhtan tjoeri dejtïe juktïestïdh.

Tjãanghkan teehpeme sjïdti
128 bovtsk, mah jeemin jallh
juktïestamme sjïdtin dan åvteste
dan lin dan bããjpoeh jih/jallh
boernesgãetiemarngestïmmien
gaavhtan. Ajve 7 % aaltojste
suehpïedin, iemie prosentïe daennie
krievvesne lea 95 %.

Bãatsoehealsoedïenesje lij
göökth krievvesne voerhtjen,
edtja skiemtjes bovtsk vihtïesjïdh,
maelïepryövïh vaeltïdh jih jaames
bovtsk obduseerïdh. Destïe maam
obduksjovnijste gaavni jih illedahkh
dejtïe voestes goerehtïmmijste
varke sovmehti fãantoe meehti
daalhkestimmie årrodh. Dan
åvteste dan gellïe bovtsk skiemtjïne
sjïdtin jih symptovmh jeerehtin,
gellïe goerehtïmmïeh dorjesovvin
ovmessïe aamhtïjste mah maehthïeh
daalhkestïmmïem vedtedh.
Gaajhkh goerehtïmmïeh negatïjve

vaestïedassem vedtin. Aaj vuarjasjï
illedahkh kåahperegoerehtïmmijste
dejnïe bovtsïne mah aareh jeemin
mãnnigan skiemtjelasë jïjhti, lin
iemïe.

Dan åvteste daalhkestïmmïem
sovmehti ovnohkens fãantojne, aaj
pollïse meatan sjïdti goerehtïmmïne.
Gellïe jeatjah aktöörh lin aaj
meatan aamhtïesisnïe, jih
biëvnesedaerpïesvoete lij stöerre.
Lij jaabnan tjãanghkoeh gaskem
Staatehaaltoje, Beapmoevaaksjome,
Herøyen tjïelte, Pollïse, Nöörjen
Bãatsoesaemïej Rïjhkesïebrie
(NBR) jih Bovtsehealsoedïenesje/
Veterinæreinstituhte.

Jalhts aalkoelïsnïe kåãhperearvoeh
libresne vuajnalgin goh iemïe, dellïe
faahketji kåãhperedaalhkestïmmïem
sagke tjerkebe sovmehti klinïske
symptovmi jih obduksjovnegaavnoej
gaavhtan. Dan gaavhtan jienebh
prïövïh analyseerin juktïe vuejnedh
mejtïe lij kåãhperen gaavhtan, jih
dellïe jollebe aarvoeh gaavnin
gellïne bovtsïne jih orgaanïne,
men ij gaajhki luvnie. Faahketji
kããhperedaalhkestïmmïesne goh

daesnie, akte bovtese maahta jaemedh ávtelen káahpere nöorie gaajhki orgaani sijse bátedh. Konklusjovne minngemes sjídti skíemtjelassen fáantoe lij faahketji káahperedaalhkestimmie.

Vuarjesjeminie goh naa tjielke, jienebeláhkoe krievveste lea káahperem kráahpen sijse áádtjeme. Dan gaavhtan dah lin jaameme jih skíemtjelassem áádtjeme goh snjáápedimmie jih anemije, jih aaj jiemiem luajhteme. Dovne kliniske symptovmh, illedahkh maeliepryövijste jih obduksjovnegaavnoeh Leah akteraesne káahperedaalhkestimmie.

Káahperedaalhkestimmie meerehtæjjaj luvnie

Káahpere lea mineraale mij iemielaakan kráahpesne gáávnese, jih dovne fer vuelege jih fer jolle njeiptjeh maehtieh skíemtjelassem vedtedh. lemielaakan káahpere kráahpen sijse vaaltasávva gáatoemisnie jallh biépmehtimmesne. Káahperedaalhkestimmie lea áehpies sirvi luvnie giesiegáatoemisnie sisnjelds dajvine, mineraalestatusen gaavhtan jáartesne desnie. Káahperedaalhkestimmie evtiesávva tíjje doekoe dan ávteste káahpere vöörhkesávva librien sisnie. Jis njeiptjeh fer jolle sjídtieh, dellie díhte maahta librieskaaram vedtedh jih káahpere varke maelie-áeriej sijse báata mij maelielegemidie eerjie, jih daamtaj kreeke destie jaama. Daate tsiehkíe ij Leah áehpies bovtsi luvnie.

Faahketji káahperedaalhkestimmie maahta jijhtedh gosse kreekh

sturebe veahkah káahparistie kráahpen sijse varke áádtjoeh, maaje goh láebliés káahpereektiedimmieh. Meerehtæjjah káahperem náakebelaakan tööllieh goh jeatjah kreekh. Ovmessie káahpereektiedimmieh átnasuvvieh gaskem jeatjah bárremassesne, goh jáartabueriesimmie laanteburesne jih ovmessie goebpere- jih alge-mehtine dovne laanteburesne jih gueliebiépmehtimmesne.

Faahketji daalhkestimmesne káahpere sæjhta voestegh irritasjovnem jih skaaram vedtedh tjæejjie- tjæelie-systeemesne, jih bakterijefloraem tjæejjesne sturredh. Díhte maahta symptovmh vedtedh goh skovrehtasse, baaktjese tjæejjesne, dehydreringe mestie maahta jaemedh, jearohke káahpereveahkeste. Kreekh mah bierkenieh dennie faahketji boelhkesne, maehtieh skaarah áádtjoeh libresne jih tjiermine. Gosse fer jolle njeiptjeh káahparistie maelesne, rööpses maelielegemh skaarese sjídtieh jih anemijem vedtedh (maelievaano), aaltoe jiemiem luajhta jih daamtaj destie jaama.

Vielie váåksjedimmie

Aarebi ij Leah káahperedaalhkestimmien bijre bovtsi luvnie tjaaleme. Dan ávteste jueriesnie guktie bovtsih mah skíemtjes orreme, sijhtieh bierkenidh tíjjen ávtese. Bovtsehealsoedienesje sæjhta krievviem váåksjedidh jih healsoe- jih reproduksjovnem jarngesne utnedh.

Ij Leah gaaltijem daalhkestæmman gaavneme jih pollise aamhtesem annje goerehteminie.

Dokumentasjovne jih ohtseme maaksoen bijre

Maahta maaksoem teehpemen ávteste faahketji skíemtjelassi gaavhtan áádtjodh gosse teehpeme lea sturebe goh 10 % krievveste. Ohtsemekrievenassh Báatsoen Evtiedimmiefoenten mieriedimmesne (FOR-2019-06-20-864), kapihtele 2 tjáádtjoeh. Tjuara krievenassh dokumentasjovnen, bieljelimien jih ráajvarimmiej bijre jih vielie illedh. Dan ávteste vihkele dísse ussjedidh joe dallatjinie gosse skíemtjelasse jæjhta.

Síejhme gosse skíemtjelasse jæjhta

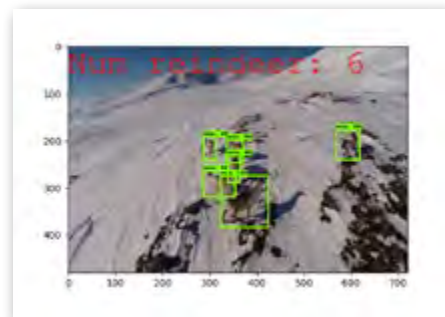
Maahta Bovtsehealsoedienesjem gaskesadtedh gosse joekehts sáarhts skíemtjelassh jijhtieh, jih díhte goerehtimmieh dorje edtja fáantoem gaavnedh, ráajvarimmieh raeriesidh jih hööpteminie viehkíehtidh. Bievnesh skíemtjelassi jih healsoen bijre maahta aaj suerkieh identifiseeredh gusnie daerpies vielie dotkeminie jih tjoevkesem biejedh sjyöhtehke aerpievuekien daajrose. Sijhtebe aaj kuvsjh báatsoeburride hööltedh guktie dah jijtjeh maehtieh skíemtjelassevæhtah identifiseeredh, jih daerpies pryövih sijse seedtedh.

Kurs i hvordan etablere seg som droneoperatør i reindriffta

Av: Jo Jorem Aarseth, Erlend Winje, Gabriela Wagner

Nyttig men krevende! Det kan vel være en passende oppsummering av dronekurset NIBIO i samarbeid med NORCE arrangerte for reindrifftsnæringa 10-11 august. Kurset, som var nettbasert, ble finansiert med midler over reindrifftsavtalen.

Deltakere fra hele landet

Krav for deltakelse på kurset var at deltakerne hadde tilknytning til et reinbeitedistrikt/tamreinlag, hadde erfaring med dronebruk samt gjennomført luftfartstilsynets dronekurs på nett. Til sammen 25 personer deltok. Disse representerte 14 reinbeitedistrikter pent fordelt fra Sør-Varanger i nord til Røros i sør. Et tamreinlag hadde også deltakere på kurset.

Krav til droneoperasjoner også i reindriffta

Bruk av drone i næringsvirksomhet setter krav til godkjenning av Luftfartstilsynet ved en viss kompleksitet på droneoperasjonene. I mange tilfeller vil dronebruken i reindriffta inneha en slik kompleksitet og derfor kreve en slik godkjenning. Det vil si at dronepiloten må være tilknyttet og kvalifisert av en godkjent droneoperatør registrert hos Luftfartstilsynet. En droneoperatør kan være et reinbeitedistrikt eller et etablert foretak rettet spesifikt mot formålet. Det stilles en del formelle krav til etablering og godkjenning av droneoperatører. **Kurset hadde som formål å støtte reinbeitedistrikter som ønsker å etablere seg som droneoperatører slik at de kan gjennomføre profesjonelle droneoperasjoner i eget distrikt eller andre distrikter i området.**

Kurset hadde stort fokus på regelverket og hva som må til for å bli en godkjent droneoperatør, blant annet utarbeidelse av risikoanalyser og søknad til Luftfartstilsynet.

Vi tok kontakt med noen av deltakerne for å høre hva de synes om kurset og utsiktene for videre dronebruk i driffta.

Jillen-Njaarke

Nils-Anders Appfjell representerte Jillen-Njaarke RBD på Sør-Helgeland. Området er stort og topografisk krevende. Store deler av området er lite tilgjengelig med motorkjøretøy. Det er 5-6 personer i distriktet som er droneeiere, men ikke alle bruker dronen like flittig. Distriktet tok i bruk drone i 2016 og bruker dette først og fremst til flytting av dyr slik at de kan nås med ATW eller motorsykkel. Nils-Anders ser på drone som et hverdagslig hjelpemiddel som kan gjøre mange av de samme operasjonene som et helikopter kan, men i mindre skala. I tillegg er det selvfølgelig langt billigere og mer miljøvennlig. For større operasjoner må helikopter fortsatt brukes. Nils-Anders påpeker at bruk av drone også er et viktig HMS-tiltak som reduserer risiko for ulykker og slitasje både på folk og utstyr.

Kurset mener han var nyttig for å få innblikk i regelverket og hva

som kreves for å drive lovlig med drone i næringa. Han syns imidlertid kurset med fordel kunne vært mer konkret med hensyn til praktiske, reindrifftsmessige forhold. Det som spesielt slår Nils-Anders er hvor krevende det er å etablere og drifte et droneselskap, både faglig, administrativt og økonomisk. Skal en få til dette må en tenke større enn noen få reineiere eller et distrikt. Da må flere distrikter gå sammen og samarbeide. For vår del er det lite aktuelt å leie inn profesjonelle operatører til dette. Da vil nok vinninga gå opp i spinninga. Da leier vi heller inn et helikopter som tross alt får utrettet mer enn en drone. Noe av den store haken med bruk av drone, bortsett fra regelverket, er kapasitetsbegrensningen. I godt vær er maksimal flytid for dronen 30 minutter. Det er fortvilende å ha fraktet med seg drone og batterier hele dagen for bare å kunne ende opp med en halvtimes flytur når en egentlig hadde trengt 2-3 ganger så mye.

Han mener det bør bli lettere å fly drone i reindriffta uten å etablere seg som droneoperatør. Kanskje er det en vei å gå å utvide kategorien A2 slik at behovene/funksjonene en trenger i reindriffta blir dekket av denne? Nils-Anders mener dette er en viktig næringspolitisk sak for reindriffta fremover.

Østre Sør-Varanger

En annen deltaker på kurset var Vegar Trasti fra Østre Sør-Varanger RBD. Distriktet, som ligger i Jarfjord, tok i bruk drone for ca. 5 år siden. Distriktet er veldig kupert og også for dette distriktet er for store deler vanskelig tilgjengelig med motorkjøretøy. I slike tilfeller er dronen et uvurderlig hjelpemiddel etter Vegars oppfatning. På barmark brukes dronen i hovedsak til å jage rein inn i samlegjerde samt til sanking av rein fra utilgjengelige områder. På vinteren er dronebruk mest aktuelt i perioden før jul der lite snø og mangel på islagte vann gjør mange områder utilgjengelig med snøskuter eller ATW/motorsykkkel. Han nevner spesielt en situasjon med sanking av rein der flokken skal krysse en trang dal som er vanskelig å komme til med kjøretøy. Tidligere kunne en bruke opp mot to uker for å gjennomføre dette. Med bruk av drone tar det som oftest ikke mer enn 15 minutter. I tillegg til at bruk av drone er effektivt er det også et viktig HMS-tiltak. Det sparer både helsen, utstyret og miljøet.

Kurset var nyttig med hensyn til å avklare lovverket rundt dronebruk i næringa. For egen del ble konklusjonen at med dagens bruk er de innenfor regelverket, men at det fremover kan bli behov for utvidet bruk. Han er enig med sin kollega Nils-Anders Appfjell i at det å bli godkjent droneoperatør etter dagens regelverk er uaktuelt da dette vil kreve for mye tid og ressurser. Tross alt er dronebruken relativt begrenset. Som eksempel peker han på at de i alt brukte to timer med drone denne uka ved innsanking av dyr til samling i gjerde. Han peker på at droneoperasjonene for reindrifta sitt tilfelle som oftest er i utmark og representerer liten risiko. I dårlig vær blir ikke dronen brukt i det hele tatt da det ikke har noe hensikt. Han deler Appfjells oppfatning at dette er en sak som må bringes opp på næringspolitisk nivå for å forsøke å få endringer slik at næringa kan få noe utvidede tillatelser uten å være nødt til å etablere et droneselskap.

Bilde: Ung dronepilot Kvaløya - Tromsø.
Foto: Erlend Winje

Leie dronetjenester?

En av foredragsholderen på kuret var Atila Haugen i selskapet Biodrone (www.biodrone.no) som driver profesjonelt med drone, ikke minst for landbruket. Han bekrefter at det å etablere og ikke minst drifte et droneselskap er omfattende og krever at en er dedikert og bruker mye tid på dette. En etablering kan fort komme på opp i området 50 – 100 tusen kroner, avhengig av hvor omfattende operasjoner en søker godkjenning for. Årlig drift vil også medføre vesentlige utgifter i form av årsgebyr, forsikring og ev. abonnementsordninger for å sikre rutiner for vedlikehold, loggføring av personell mm. Han mener det å leie inn en profesjonell aktør til visse operasjoner kan være et fornuftig alternativ. Disse har en timepris på 1 500 – 1 700 kroner, mot helikopterpris som starter på 10 000 kroner. Et helikopter vil selvfølgelig ha større kapasitet, noe som må tas i betraktning når løsninger vurderes.

Betraktninger om bruk av drone i reindriften fremover

Tore Riise er flyoperativ leder i NORCE og var hovedinstruktør på kurset. Ut fra tilbakemeldinger på kurset er det hans oppfatning at de mest vanlige droneoperasjoner reindriften benytter/har behov for er typiske BVLOS (Beyond visual line of sight). Dette er operasjoner som vil måtte foregå i spesifikke kategorier. På spørsmål om muligheten for å lempe på regelverket for spesifikke grupper (eks beitebrukere) ved for eksempel å utvide åpen kategori tror han ikke kommer til å skje med det første. Luftfartstilsynet implementerer EUs regelverk som norsk forskrift. Det er da EU-regelverket som eventuelt må endres. Men rette instans for å svare

på dette er imidlertid Luftfartstilsynet. Fremover vil vi nok se en utvikling hvor droner får flere bruksområder, blant annet takket være billigere og bedre sensorer. Dette gjelder ikke minst termiske sensorer som kan benyttes til forskjellig bruk. Så er det viktig å understreke at termiske sensorer også er underlagt rapporteringsplikt til NSM.

På spørsmål om risiko med å fly utenfor regelverket svarer han at dette er todelt. Både risiko opp mot annen bemannet luftfart og risiko for mennesker og dyr på bakken. Forsvaret og ambulanshelikopter er eksempel på bemannede luftfartøyer som opererer i samme høydesegment som droner. En kollisjon ville få store konsekvenser med tap av menneskeliv som mulig utfall. En drone som ramler i hodet på noen vil også kunne medføre alvorlig skade og i verste fall tap av liv. Konsekvensene for en pilot ved å gjennomføre ulovlige operasjoner kan således bli svært store og Luftfartstilsynet og Politiet vil slå hard ned på denne type aktivitet.

Kursansvarlig Gabriela Wagner i NIBIO mener at droner allerede er et uunnværlig hjelpemiddel i reindriften og at bruksområdene vil utvides framover. Drift av et droneselskap er en utfordring for den enkle reieneier, men her finnes det muligens også en sjanse for å utvikle nye roller innen reindrift og samarbeid på tvers av distriktene.

Mer informasjon om kurset

Kursinnholdet vil etter hvert bli offentliggjort gjennom NRL sine nettsider. Følg også med under <https://www.facebook.com/reindriftsame> og <https://www.facebook.com/Reinforskning>.

Ny Klagenemnd for merkesaker er oppnevnt

Av: Ragnhild Bæhr-Lango, seniorrådgiver

Ny Klagenemnd for merkesaker ble oppnevnt av Reindrifststyret 7. september 2022. Klagenemnda består av 5 medlemmer fra de ulike reinbeiteområdene og personlige varamedlemmer.

Funksjonstiden er på fire år. To medlemmer er fra Vest-Finnmark, ett medlem fra Øst-Finnmark, ett medlem fra Troms/Nordland og ett medlem fra Trøndelag. Klagenemnda foretar valg av nemndleder. Nemndleder velges for to år. Landbruksdirektoratet er sekretær for klagenemnda.

Første møte er avholdt

Første møte i den nye nemnda ble holdt 10. november i Landbruksdirektoratets lokaler i Alta. Anders Nils N. Utsi ble valgt som leder og Sonja Kristine Danielsen ble valgt som nestleder. Møte og møteprotokoller finnes på Landbruksdirektoratets nettside.

Klagenemndas oppgaver

Klagenemnda behandler klager på reinmerkesaker som merkenemndene i de seks reinbeite-områdene har behandlet, der statsforvalterne har sekretariat-funksjonen.

Oppnevning av medlemmer til Klagenemnda

Reindrifststyret skal etter reindrifstloven § 37 oppnevne klagenemnd for merkesaker, men bestemmelsen regulerer ikke hvem Reindrifststyret skal innhente forslag til medlemmer fra. Dette er nå

På bildet fra høyre Ole Mathis, Sonja Kristine, Ander Nils, Nils Anders og Sara Kristine

regulert i den nye merkeforskriften fastsatt av Landbruks- og matdepartementet 29. august 2022.

Reindrifststyret har innhentet forslag til medlemmer til klagenemnda fra distriktslederne og Norske Reindrifstssamers Landsforbund. De som skal sitte i Klagenemnda bør ha allsidig merke- og reindrifstfaglige kunnskaper. Klagenemnda behandler saker fra hele landet, i nemnda bør det derfor være medlemmer fra de ulike reinbeiteområdene i landet. I tillegg skal nemnda ha representasjon av begge kjønn etter nærmere bestemmelser.

Lik representasjon av begge kjønn

Når Reindrifststyret oppnevner

medlemmer til Klagenemnda må det tas hensyn til likestillingsloven §§ 6 og 25, jf. § 2 i Forskrift representasjon av begge kjønn i statlige utvalg, styrer, råd, delegasjoner m.v.(forskriften). Det vil si at et utvalg som har fire eller fem medlemmer skal være representert med minst to av hvert kjønn og tilsvarende varamedlemmer.

Perioden til det forrige klagenemnd gikk ut i 2020 og man har derfor ikke hatt ett fungerende klagenemnd på nesten to år. Det har tatt litt tid med oppnevning av medlemmer til klagenemnda. En av årsakene til det er, at det har tatt litt tid for Reindrifststyret å få inn nok forslag på kvinnelige kandidater til nemnda.

Medlemmer

Faste medlemmer	Reinbeiteområde	Varamedlemmer	Reinbeiteområde
Ander Nils Nilsen Utsi (leder)	Øst-Finnmark	Kate Utsi	Øst-Finnmark
Sonja Kristine Danielsen (nestleder)	Nord-Trøndelag	Idar Bransfjell	Sør-Trøndelag/Hedmark
Nils Anders Walkeapää	Nordland	Helge Oskal	Troms
Sara Kristine Johnsdatter Eira	Vest-Finnmark	Mahtte Nillas Nilsen Gaup	Troms
Ole Mathis J. Eira	Vest-Finnmark	Risten Marie Mikkelsdatter Buljo	Vest-Finnmark

Nytt digitalt merkeregister og Mearka

Av Sissel Olsen, rådgiver

Landbruksdirektoratet har laget et nytt digitalt merkeregister som gjør det mulig å samle alle øremerker som er i bruk i én app, Mearka. Målet med Mearka er å gjøre det enkelt for reineier å finne eierne til reinsdyr med godkjent øremerke.

14. september i år lanserte Landbruksdirektoratet den nye innsynsløsningen for reinmerker. I Mearka kan alle som ønsker, søke og se informasjon om reinmerker, som snitt i øret, merkenummer, hvilket område og reinbeitedistrikt merket tilhører, samt hvilket år merket ble registrert og bilder av de ulike reinmerkene. Innloggede brukere kan i tillegg se navn på merkeieier og hvilken siidaandel eier tilhører. Reinmerkeiere har automatisk denne tilgangen i Mearka, og kan logge inn via ID-porten. Andre med behov for full tilgang i sitt virke kan

søke om tilgang til Statsforvalteren. Mearka kan brukes både med og uten mobildekning, men for å kunne logge inn og se navn og siidaandel, må man ha mobildekning. Når man har mobildekning oppdateres også appen automatisk med nye merker og andre endringer. Nyregistrerte merker blir synlig i appen dagen etter registrering.

Utvikling av datakvaliteten

Det har ikke vært noen funksjonelle endringer i appen etter 14. september, men Landbruksdirektoratet og Statsforvalteren i Trøndelag, Nordland og Troms og Finnmark jobber kontinuerlig med datakvaliteten i merkeregisteret, blant annet er noen merkenavn og registreringsdatoer korrigert. Den tekniske kvaliteten i appen er forbedret, blant annet har man sikret at alt blir oppdatert dersom det skjer endringer i datagrunnlaget.

Registrerte reinmerker

Det ligger per nå 4724 merker i det digitale merkeregisteret. Av disse er 3641 merker synlige i Mearka. De 3641 er merker som har status registrert, og også merker som

har vært slettet i mindre enn fem år: Merker som er vedtatt slettet av merkenemnda, skal ifølge forskrift om reinmerker, være synlig i merkeregisteret i fem år etter vedtaket om sletting. Dette skyldes at det fremdeles kan finnes rein med det gjeldende øremerket. Selv om et merke forsvinner fra appen fem år etter sletting, ligger merket fremdeles i det digitale merkeregisteret. Dette betyr at merket blir arkivert med tilhørende historikk dersom noen senere skulle søke om å overta merket.

Retten til reinmerke

Retten til reinmerke reguleres av Reindriftsloven av 2007, jf. reindriftsloven kapittel 5. Reindriftsloven sier at all rein i det samiske reinbeiteområde skal merkes med eierens merke. Videre ble Forskrift om reinmerker kunngjort 29. august 2022. Formålet med forskriften er å ivareta det tradisjonelle merkesystemet, bidra til en velordnet reindrift, og bevare tradisjonell bruk og utforming av reinmerker. I tillegg skal den bidra til å sikre forsvarlig dyrevelferd ved utforming av merker og merking av rein.

Orre digitaale mierh

Sissel Olsen, raeriestæjja

Laanteburriedirektoaraate lea orre digitaale mierhkeregisterem dorjeme man åvteste gåarede gaajhkh mierhkh mah leah åtnosne, akten appen sijse tjöönghkedh, Mearka. Ulmie Mearka-appine lea edtja aelhie sjidtedh båtsoeburride bovtsi aajhterh gaavnedh mah jååhkesjamme mierhkem utnieh.

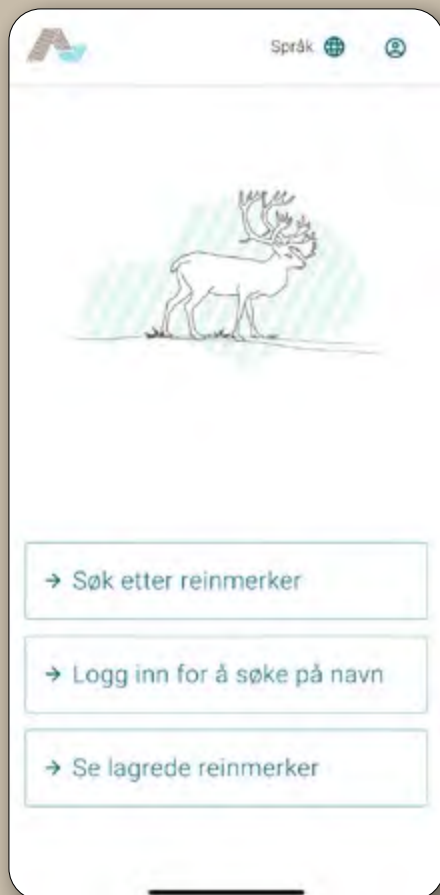
Skiereden 14.b. daan jaepien Laanteburriedirektoaraate dam orre vujnemevuekiem mierhkide bæjhkoehi. Mearka-appesne gaajhkeh mah sijhtieh, maehsieht ohtsedh jih biëvnesh mierhki bijre vujnedh, goh nejpiegiejh, mierhkenommere, mennie dajvesne jih sijtesne mierhke lea, jih man jaepien mierhke registreereme sjidti jih guvvieh vujnedh dejstie

ovmessie mierhkijste. Utnijh mah sijse loggeme maehsieht lissine nommem mierhken aajhterasse vujnedh jih mennie sijtebielesne aajhtere lea. Mierhki aajhterh leah daam baahsemem Mearka-appese åådtjeme, jih maehsieht sijse loggedh ID-porten tjirrh. Jeatjebh mah daerpiesvoetem utnieh maehsieht Staatehaaltojem syökedh baahstemen bijre.

aaj buaranamme, gaskem jeatjah lea tjirkeme gaajhke orrestamme sjædta jis jarkelimmieh sjædta daatavåaroemisnie.

Registreereme mierhkh

Daelie 4724 mierhkh dennie digitaale mierhkeregisterisnie. Daejstie 3641 mierhkh vâajnoes Mearka-appesne. Daah 3641 leah mierhkh mej staatuse registreereme, jih aaj mierhkh mah leah skubpesovveme orreme vaenebe goh vijhte jaepieh: Mierhkh mejtie mierhkemoenhtse lea nænnoestamme skubpedh,

Maahta Mearka-appem nuhtjedh dovne mobijlegaptjeminie jih namhtah, men jis edtja sijse loggedh jih nommem jih sijtebielieim vujnedh, tjuara mobijlegaptjemem utnedh. Gosse mobijlegaptjemem åtna dellie aaj appe jijtjemse jijtsistie orreste orre mierhkgujmie jih jeatjah jarkelimmiejgujmie. Orreregistreereme mierhkh vâajnoes sjidtieh appesne minngiben biejjien registreeremen mænngan.

Evtiedimmie daatakvaliteeteste

lj leah naan funksjonelle jarkelimmieh appesne orreme skiereden 14.b. mænngan, men Laanteburriedirektoaraate jih Trööndelagen, Nordlaanten jih Romsan jih Finnmarhken staatehaaltojh iktemierien daatakvaliteetine mierhkeregisterisnie barkeminie, jih såemies mierhkenommh jih registreeremedaatoeh staeriedamme. Teknikheles kvaliteete appesne

hkereregistere j̄ih Mearka

edtijeh mieriedimmien mietie m̄ierhki b̄ijre, v̄aajnoes ̄arrodh m̄ierhkereregisterisnie vijhte jaepieh n̄ennoestimmien m̄ænngan skubpemen b̄ijre. F̄aantoe lea bovtsh maehtieh dejnie m̄ierhkine annje ḡååvnesidh. Jalhts m̄ierhke appeste gaarvene vijhte jaepieh skubpemen m̄ænngan, m̄ierhke lea læjhkan dennie digitaale m̄ierhkereregisterisnie. Daate sæjhta jiehtedh m̄ierhke v̄öörhkesåvva sov historihkine jis naaken sæjhta syökedh m̄ierhken b̄ijre m̄ænngan.

Reaktah m̄ierhkese

B̄aatsoelaake jaepeste 2007, v. b̄aatsoelaaken 5. kapihtele, reaktam m̄ierhkese stuvrie. B̄aatsoelaake jeahta gaajhkh bovtsh saemien b̄aatsoedajvesne edtja aajhteren m̄ierhkine m̄ierhkelgovvedh. Lissine Mieriedimmie m̄ierhki b̄ijre bæjhkoetamme s̄j̄idti mietsken 29.b. 2022. Mieriedimmien ulmie lea aerpievuekien m̄ierhkesysteemem gorredidh, hijven öörneldihkie b̄aatsoem vedtedh, j̄ih aerpievuekien åtnoem j̄ih hammoedimmiem

m̄ierhkijste vaarjelidh. Lissine edtja viehkine ̄arrodh eensie kreeketryjjesvoetem hoksedh hammoedimmesne m̄ierhkijste j̄ih m̄ierhkesjimmesne bovtseste.

Ođđa digitála mearka

Čállán Sissel Olsen, ráđdeaddi

Eanandoalldirektoráhtta lea ráhkadan ođđa digitála mearkaregistora, mainna lea vejolaš ohcat buot mearkkaid mat leat anus sierra áppas, man namma lea Mearka. Ulbmil Mearkkain lea álkidahttit boazoeaiggáid gávdnat eaiggáid bohccuide main lea dohkkehuvvon mearka.

Čakčamánu 14. beavvi almmuhii Eanandoalldirektoráhtta ođđa mearkkaide oaidninčovdosa. Mearka nammasaš áppas sáhttet buohkat geat háliidit ohcat ja oaidnit dieđuid mearkkaid birra, nugo sániid, mearkanummára, makkár guvlui ja orohahkii mearka gullá, ja maiddái makkár jagi mearka lea registrerejuvvon ja oaidnit govaid dain iešguđetlágan mearkkain.

Geavaheaddjit, geat besset iežaset logget sisa áppai, sáhttet vel dasa lassin oaidnit mearkaeaiggáda nama ja makkár siidaossái eaiggát gullá. Mearkaeaiggádiin lea automáhtalaččat dat vejolašvuoha Mearkkas, ja sii sáhttet logget sisa neahttaverráha, ID-portena dahje ID-portála, bokte. Earáin geain barggu geažil lea dárbu beassat ollásit oaidnit mearkkaid, sii sáhttet stáhtahálddašeadjis ohcat oaidninlobi áppai.

mearkaregistoris. Sii leat earret eará divvon muhtin mearkanamaid ja registrerendáhtoniid. Áppa teknihkalaš kvalitehta lea buoriduvvon, earret eará lea sihkkaraston ahte buot ođasmahtto go diehtovuodus dáhpáhuvet rievdadusat.

Registrerejuvvon mearkkat
Dál leat 4724 mearkka digitála mearkaregistoris. Dain leat 3641 mearkka maid sáhtta oaidnit Mearkkas. Dat 3641 mearkka

Mearka áppa sáhtta atnit sihke dalle go lea, ja maiddái dalle go ii leat interneahittaoktavuohta. Jus galggat sáhttit logget áppai ja oaidnit mearkaeaiggáda nama ja siidaosi nama, de ferde leat interneahittaoktavuohta. Go dus lea interneahittaoktavuohta giehtatelefovdnii, de ođasmahtta áppa automáhtalaččat ođđa mearkkaid ja eará rievdadusaid. Ođđa registrerejuvvon mearkkat oidnojit áppas juo beavvi maŋŋil registrerema.

Diehtokvalitehta ođasmahttin

Eai leat dahkkon makkár ge rievdadusat doaimbama hárrái áppas maŋŋil čakčamánu 14. beavvi, muhto Eanandoalldirektoráhtta ja Stádahálddašeadji Trøndelágas, Nordlánddas ja Romssa ja Finnmárkkus leat čađa gaskka bargan ođasmahttit diehtokvalitehta

Mearkaregistar ja Mearka

leat registrerejuvvon mearkka, ja daidda lassin leat vel mearkkat mat leat leamaš sihkkojuvvon oanehit go vihtta jagi: Mearkkat maid mearkalávdegoddi lea mearridan, galget mearkaláhkaásahusa mielde leat oaidnin ládje vihtta jagi maŋŋil go mearkasihkkunmearrádus lea dahkkon. Dat lea dan dihte go sáhttet ain dain mearkkain gávdnot bohccot. Vaikko mearka jávká ge áppas vihtta jagi maŋŋil go leat sihkkojuvvon, de lea mearka

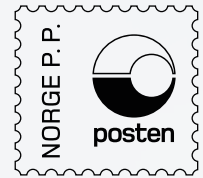
ain digitála mearkaregistaris. Dat mearkkaša ahte mearka vurkejuvvo gullevaš dieđuiguin, jus muhtin maŋŋil áiggošii ohcat mearkka váldit badjelasas.

Mearkavuoigatvuohta

Mearkavuoigatvuođa regulere Boazodoalloláhka 2007, vrd. boazodoallolága kapihttal 5. Boazodoallolága mielde galget buot bohccot sámi boazoguhtungovlluin

merkejuvvot eaiggáda merkii. Viidáseappot almmuhuvvui láhkaásahus mearkkaid várás borgemánu 29.beaivvi 2022. Ulbmil láhkaásahusain lea váldit vára árbevirolaš mearkavuogádagas, leat veahkkin doalaheame ortnetlaš boazoealáhusa, ja bisuhit árbevirolaš geavaheami ja mearkahábmema. Dasa lassin galgá leat veahkkin sihkkarastime dohkálaš ellidčálgu go mearkkat hábmejuvvojit ja go bohccot merkejuvvojit.

Returadresse: Landbruksdirektoratet, avd. reindrift
Løkkeveien 111, 9510 Alta
ISSN 0333-4031

Boken

Frå jeger til gjeter er utgitt

Det er kontaktutvalget for tamreinlaga i Sør-Norge som står som utgiver av boka. Det er Kjell Bitustøl som har skrevet og lansert boka.

Historien om tamreinen i Jotunheimen og Filefjell er ikke blitt fortalt før i sin helhet. Denne boka spenner over en tidsperiode fra de første forsøkene med tamrein tidlig på 1800-tallet til dagens reindrift i Jotunheimen og Filefjell.

Dette er en bok om reingjeterne og deres liv der de følger flokkene gjennom hele året.

– Boka har først og fremst fokus på reinsgjeterne og deres liv. Også den sterke påvirkningen fra samisk reindrift er et viktig tema i boka. Både kunnskap, kompetanse og rein har kommet fra nord. Boka er illustrert med både gamle og nye bilder og er et viktig bidrag til å dokumentere historiene for ettertiden, historier som ellers ville gå tapt ettersom

eldre generasjoner blir borte, forteller Pål Arne Snerle i kontaktutvalget for reinlagene.

I dag er det fire lag: Filefjell, Lom, Vågå, Fram tamreinlag som fremdeles driver i dette området. Disse utgjør den sørligste reindriften i Norge.

Statsforvalterne

Statsforvalteren i Troms og Finnmark
Postboks 700, 9815 Vadsø
Telefon 78 95 03 00
sftfpost@statsforvalteren.no

Besøksadresse:
Dramsveien 1, 9800 Vadsø
Bredbuktnesveien 50B, 9520 Kautokeino
Deanugeaidnu 6, 9730 Karasjok
Strandveien 13, 9007 Tromsø
Skogbrukets hus, 9325 Bardufoss

Statsforvalteren i Nordland
Postboks 1405, 8002 Bodø
Telefon 75 53 15 00
sfnopost@statsforvalteren.no

Besøksadresse:
Byporten - Fridtjof Nansens vei 11, 8003 Bodø
Sjøgata 16/18, 8656 Mosjøen

Statsforvalteren i Trøndelag
Postboks 2600, 7734 Steinkjer
Telefon: 74 16 80 00
sftlpost@statsforvalteren.no

Besøksadresse:
Statens hus, Strandveien 38, 7713 Steinkjer
Statens hus, Prinsens gt. 1, Trondheim
Ella Holm Bulls vei 30, Snåsa
Tollef Bredals vei 13, Røros

Landbruksdirektoratet

Postboks 56, 7701 Steinkjer
Telefon: 78 60 60 00
postmottak@landbruksdirektoratet.no

Avdeling Reindrift, Alta
Løkkeveien 111, 9510 Alta

Oslo
Innspurten 11D, 0663 Oslo

Steinkjer
Skolegata 22, 7713 Steinkjer